Nuorten kirjasto XII

Pietari Schlemihlin

Erikummalliset elämänwaiheet

Adalbert von Chamisso.

Kustantaja

K. J. Kiwekäs, Oulussa.

Pietari Schlemihl'in

Erikummalliset Elämänwaiheet,

Kirjoittanut saksaksi

Adalbert von Chamisso.

Kustantaja K. F. Kiwekäs.

Oulussa,
Oulun Uudessa Kirjapainossa. 1902.

I.

Onnellisen, waan kumminkin warsin waiwaloisen merimatkan perästä saawuimme lopultakin satamaan. Weneestä maihin noustuani, kokoilin wähäset tawarani, heitin tawaramytyn selkääni ja aloin wäen-wilinän läpi astuskella, kunnes saawuin muutamaan pieneen taloon, jonka seinällä oli kyltti. Huonetta kysyessäni rawintolan edeskäyppä mittaili minua kiireestä kantapäähän ja opasteli minua huoneeseeni. Pyysin raitista wettä ja tietoa herra Tuomas Johnin osotteesta, aikomukseni kun oli käydä hänen puheella. Edeskäyppä neuwoi: „Pohjoistullista kun menette, ensimmäinen talo oikealle käsin, iso, uusi talo, rakennettu punaisesta ja walkoisesta marmorista, epäluku on siinä pylwäitä.“ Hywä. — Oli warhainen aamuhetki, aloin aukasta matkalaukkuani heti, puin ylleni uuden, siewän, mustan takkini, koin muutenkin siewistää asuani, pistin suosituskortin taskuun ja lähdin paikalla käymään sen miehen luo, jolle minulla oli asiaa ja joka toiwot-

tawasti olisi minulle awulliſena, eikähän minulla iſoja waatimuksia ollutkaan.

Kulettuani Pohjoiskatua ja ſaawuttuani ſen päähän, näin heti walkoiſen talon pylwäineen paistawan wiheriäin lehtipuitten wälistä; — „täſſä ſiis," ajattelin. Puhdistin ſaappaani nenäliinallani, laitoin kaulahuiwini ſiiwoon kuntoon ja nykäſin owikellon nauhasta. Kuulin kellon ſoiwan ja paikalla aukeſi owikin. Eteiſeſſä kyſyttiin nimeäni ja aſiaani, jonka jälkeen owenwartija läksi ilmoittamaan tulostani ja minulle ſuotiin kunnia päästä herra Johnin puheelle, puutarhaan käymään, jossa hän oli muutamien wieraittensa kanſſa. Kohta arwaſin kuka läsnäolewain joukossa oli talon iſäntä, herra John, hän näet kun oli ſangen lihawa ja tyytywäiſen näköinen. Warſin ystäwällisesti hän terwehti minua — niinkuin rikas osaa toiſinaan köyhempää lähimmäistänſä alhaiſesti puhutella, jopa kääntyi puoleeni, ſilti toiſia wieraitaan ſyrjäyttämättä, ja wastaanotti ſen kirjeen, minkä toin hänelle. — „Wai niin, wai niin, weljeltäni; enpä ole iſoon aikaan kuullut hänestä. Onko hän kuinka terwe nykyään? — Tuohon paikkaan", jatkoi hän puhettaan, muitten wieraittensa puoleen kääntyeſſään, odottamatta minulta wastausta, ja oſotti ſillä kädellään, jossa oli kirje, muuatta mäen kukkulaa, „tuonne aijon rakennuttaa ſitä uutta taloa."

Ei hän kirjettä awannut eikä keskustelua lopettanut, rikkaudesta kun ruwettiin puhumaan. „Jolla ei ole wähintäinkin yksi miljoona rahaa," arweli hän,

„se on, suokaahan minulle anteeksi rohkea sanani, roisto!“ „Tosi se!“ myönsin minä innokkaasti. Tuo mahtoi olla hänestä mieluista puhetta, sillä hän hymyili ja sanoi: „Jääkäähän tänne, ystäwä rakas, ehkä saan joutilasta aikaa, niin selwitän ajatukseni siitä asiasta,“ hän näytti kirjettä, minkä heti pisti taskuunsa, ja kääntyi muun seuran puoleen. — Hän tarjosi käsiwartensa muutamalle nuorelle rouwalle, toiset herrat hääräiliwät muitten naisten ympärillä, itsekukin löysi Ewansa, jonka jälkeen mentiin sille mäelle, johon talon isäntä oli luwannut rakennuttaa uutta taloa.

Minä kuljin peräässä jotten olisi kellekään waiwaksi, sillä ei kukaan huolinut minusta. Seura oli hywällä tuulella, rupateltiin ja naurettiin, laskettiin leikkiä totisista asioista ja taas joutawista asioista puhuttiin niinkuin ne olisiwat olleet totisia, ja warsinkin poissa olewat tuttawat ja ystäwät sekä heidän tapansa ja olonsa oliwat pilan ja leikin esineenä. Eiwät ne tunteneet minua enkä minä heitä, niin että en paljo wälittänytkään mistä oli kysymys, ja oli minulla paitsi sitä muuta miettimistä.

Saawuimme tuolle mäelle; ruusupensaita kaswoi siinä ympäriinsä. Kaunis F a n n y, joka näytti olewan kaikkein erinomaisessa suosiossa, omin käsin taittoi muutamasta pensaasta oksan, waan haawottui häneltä hento, siewä, käsi siihen kun käwi muuan oka, ja werta alkoi juosta. Sitä kaikki paholemaan luonnollisesti. Laastaria kyseltiin. Muuan hiljainen, hoikka,

laiha ja pitkä, wanhanpuoleinen mies, joka wieressäni käweli, pisti heti oikean kätensä powcensa ja otti harmajan takkinsa taskusta pienen lompakon, aukasi sen, kumartui sywään sille kauniille Fannylle ja tarjosi hänelle haluttua englantilaista laastaria. Fanny otti tarjotun wastaan, tarjoojaa silti kiittämättä, pani sen laastarin haawalleen, jonka jälkeen jatkettiin käwelyä mäen kukkulalle asti, josta olikin erinomaisen ihana näköala isoon puutarhaan monimutkaisine teineen ja polkuineen sekä aawalle meren selälle asti.

Oli siinä näköala todellakin jalo ja ihana. Walkea pilkku näkyi taiwaanrannalla tummankarwaisen meren ja sinisen taiwaan rajalla. „Tähystin tänne!“ käski Tuomas John, ja ennenkuin palwelijat ehtiwät liikahtamaankaan, oli se harmaja mies, nöyrästi kumartaen, pistänyt kätensä takintaskuun ja herra Johnille antanut komean, ison tähystimen. Herra John, joka heti alkoi tähystimellä katsoa merelle päin, kertoi wierailleen, että siellä näkyi muuan laiwa, joka eilettäin oli lähtenyt satamasta, waan epäedullisen tuulen wuoksi ei pääsyt tuota etemmäs. Tähystin meni miehestä mieheen, naisesta naiseen eikä enää palannutkaan harmajan, laihan miehen taskuun. Minä ihmettelemään ja katselemaan tuota miestä enkä pääsyt ymmärtämään mitenkä tuo isonpuoleinen tähystin oli mahtunutkaan hänen pieneen, joutawan näköiseen taskuunsa. Waan muut wieraat eiwät olleet millänsäkään eiwätkä wälittäneet siitä harmajasta miehestä wähääkään, yhtä wähän kuin minustakaan.

Wirwokkeita tuotiin lautasilla wieraille, mitä komeimpia, makeimpia hedelmiä, tiesi kuinka kaukaa, eteläisistä maista. Herra John oli kohtelias ja mukawa isäntä ja puhutteli minuakin: „Maistakaahan näitä hedelmiä, niitä ei teillä ole tarjona ollut suinkaan merimatkoillanne.“ Kumarruin, waan hän ei katsonut minua, oli jo puhuttelemassa muita wieraitaan.

Olisi tehnyt mieli istua ruohikkoon, mäen rinteelle näet, josta näkyi laajalti merta ja taiwasta, waan maa oli kowin kostea. Olisipa mukawa kerrassaan jos olisi turkkilaisia mattoja lewittää tähän, arweli muuan. Hän oli sen toiwomuksensa tuskin ehtinyt lausua julki, niin se harmaja mies oli pistänyt jo kätensä taskuun, josta weti esille, häweliäästi, jopa nöyrästi, hywin komean, kullalla kirjailtun, turkkilaisen peitteen lewittääkseen sitä ruohikolle. Palwelijat ottiwat sen wastaan, wälinpitämättömästi wallan, ja lewittiwät sitä ruohikolle. Siihen mentiin sitte istumaan pitemmittä mutkitta; ja minä puolestani taas kummailemaan ja katsomaan sitä harmajaa miestä, hänen taskuaan, sitä turkkilaista peitettä, joka oli kymmenen kyynärää pitkä ja wiisi kyynärää leweä, luulin unennäöksi enkä tiennyt mitä uskoa, warsinkin kun eiwät muut huomanneet mitään erinomaista tapahtuneen.

Olisin mielelläni kuullut tuosta miehestä jotain selwitystä ja kysellyt kuka hän oli; en wain arwannut keltä kysyisin, sillä pelkäsin melkein enemmän herrain palwelijoita kuin palwelijain herroja. Lopulta rohkenin kysyä muutamalta muorelta mieheltä, joka ei näyt-

tänyt minusta warsin niin arwokkaalta kuin nuo toiset ja joka useinkin oli seisonut yksikseen. Hiljaisella äänellä pyysin häntä sanomaan kuka on tuo awulias herra, joka on harmajissa waatteissa. — „Sekö, joka näyttää niin hoikalta kuin räätälin neulasta irtaunut lanka?“ — „Se, joka seisoo tuossa yksikseen!“ — „Sitä en tunne,“ wastasi hän, ja näytti kuin häntä ei olisi haluttanut minun kanssa keskustelua jatkaa, sillä hän poistui ja alkoi puhutella muuatta toista palwelijaa, tiesi mistä joutawista asioista puhuiwatkaan.

Päiwä alkoi räikeämmästi paistaa ja naisten oli paha olla; se kaunis Fanny kysyi huolettomasti siltä harmajalta herralta, jota, minun hawaitakseni, ei kukaan ollut wielä puhutellut ensinkään, kysyi kewytmielisesti: oliko hänellä kukaties telttakin? Harmaja mies kumartui sywään, aiwan kuin jos olisi häntä kowasti kunnioitettu tuolla kysymyksellä, ja käsi oli hänellä jo taskussa, josta hän weti esille telttawaatteen, teltan riu'ut, nuorat, rautaiset muut osat, sanalla sanoen: kaikki, mikä komeaan, isoon telttaan kuuluu. Muut herrat auttoiwat sitä pystyttämään paikoilleen, sen turkkilaisen peitteen päälle näet — eikä ketään ihmetyttänyt tämä tapaus. —

Minun oli jo paha olla, alkoipa kerrassaan kauhistuttaakin kaikki tämä, waan kummempaa oli tulossa. Näet jonkun pyynnöstä harmaja mies päällepäätteeksi otti taskustaan kolme ratsuhewosta, oikein todesta, isoa hewosta satulaineen suitsineen! — ajatte-

lehan tuota — kolme satuloittua hewosta samasta taskusta, mistä hän jo oli ottanut lompakon, tähystimen, kymmenen kynärää pitkän ja wiisi kynärää leweän peitteen, sekä teltan riukuineen rautoineen! Jollen wakuuttaisi sinulle omin silmin tuota nähneeni, et warmaankaan uskoisi. —

Waikka tuo mies oli niin ujon ja nöyrän näköinen ja waikka muut niin wähä näyttiwät huoliwan hänestä, niin hirwitti minua kumminkin hänen kalpeat kaswonsa, joita en woinut heittää katsomasta, siihen määrään että ne käwiwät minulle sietämättömiksi.

Päätin salaa poistua näitten kummallisten ihmisten seurasta eikä se waikea ollutkaan, siihen nähden näet että minulla ei ollut niitä joukossa, jotka olisiwat minua kaiwanneet. Tahdoin palata kaupunkiin, huomenna toistamiseen mennäkseni herra Tuomas Johnin puheelle ja, jos uskaltaisin, kysyäkseni häneltä mitä miehiä tuo harmaja mies on. — Kunhan olisi kunnialla sieltä pääsnyt.

Olin jo ehtinyt ruusupensaikon läpi mäkeä alas ja käwelin muutamassa ruohikossa, jossa ei ollut pensaita eikä puita, jolloin, pelosta että joku näkisi minun kulkewan kauniissa ruohikossa ja rumaksi polkewan, loin silmät taakseni. — Waan kylläpä pelästyin nähdessäni harmajatakkisen miehen tulewan peräsäni ja lähestywän minua. Hän sieppasi heti hatun päästään, kumartui sywään, jotta ei kukaan ollut niin nöyrästi minua terwehtinyt eläissäni. Aiwan selwä oli, että hän tahtoi minua puhutella enkä woi-

nut, olematta epäkohtelias, wälttää terwehtimöstä häntä minä puolestani. Otin hatun päästäni minäkin, kumarruin ja seisoin päiwän paisteessa kuin naulattu. Jäykästi ja pelosta kauhuissani katselin häntä niinkuin lintu ikäänkuin, jota käärme on katseellaan lumonnut. Waan hän näytti sangen nololta; ei luonut silmäänsä maasta, kumartui useampia kertoja, tuli lähemmäs ja alkoi minua puhutella hiljaisella, wäräjäwällä äänellä, suunnille sillä lailla kuin kerjäläinen puhuttelee siwukulkewia.

„Suokaahan, hywä herra, anteeksi, että uskallan teitä puhutella, minulla on jotain teiltä pyydettäwää. Olkaahan niin armollinen . . .“

„Hywänen aika, mitä saattaisikaan olla minulla teille annettawaa, teille, joka . . .“ me hämmästyimme molemmat, siltä minusta näytti, ja punastuimme.

Oltuaan hetken ääneti, hän ryhtyi taas puheeseen ja sanoi: „En ole kauan ollut seurassanne, waan useampia kertoja olen kumminkin jo merkille pannut, että teillä, hywä herra, on — suokaahan anteeksi, että sanon sen näin suoraan — erinomaisen komea, oikein komea warjo; olen sen ohessa huomannut, että te, seisoessanne päiwän paisteessa, jotenkin wälinpitämättömästi, waikkapa kukatiesi itse olette siitä kylmäkiskoisuudestanne epätietoisena, katselette tuota komeata warjoanne. Antakaa anteeksi, että näin olen rohjennut otaksua. Waan koska te ette pidä suuressakaan arwossa warjoanne, niin suostutte kai minulle myömään sen; häh?“

Hämmästyin jotta joutui pääni wallan pyörälle. Minunko pitäisi myydä hänelle warjoni? Sepä wasta kumma kauppa! Hän mahtaa olla hullu, ajattelin, ja muuttuneella äänellä, mikä paremmin sopi hänen nöyryytensä rinnalla, wastasin näinikään:

„Onhan teillä oma warjonne, hywä ystäwäni! Wieläkö minun warjoani haluatte? Sepä olisi tosiaankin eriskummallinen kauppa!“ — Siihen hän wirkkoi tyyneesti: „Minulla on taskussani paljo tawaraa, joka teistä warmaankaan ei ole arwotonta; ne kalut owat sen arwoisia, että ei ole mikään hinta liian suuri.“

Taas rupesi minua pelottamaan kun muistui mieleeni hänen taskunsa, enkä ymmärtänyt mitenkä olin saattanut häntä hywäksi ystäwäkseni sanoa. Koitin jos mahdollista korjata typeryyteni. „Waan, hywä herra, antakaa minulle anteeksi, nöyrimmälle palwelijallenne; en ymmärrä oikein ajatustanne, kuinka saattaisin warjoani . . .“

Hän kiirehti kesken puhettani sanomaan: „Pyydän teitä sallimaan, että paikalla maásta nostan tuon warjonne ja pistän taskuuni; millä tawalla sen irroitan siitä, se jättäkää minun huolekseni.“ Ja harmaja mies alkoi luetella kaikkia hywää, tiesi mitä kaikkia, jota hän olisi halukas heti antamaan minulle warjoni hinnaksi. Muitten kalliitten tawarain joukossa, joita hän luetteli useampia nimeltä, hän mainitsi, siwumennen, „onnen kukkaroakin,“ josta sanasta minä ihastuin heti ikihywäksi ja huusin: „Onnen kukkaroa,

onnen kukkaroa!“ Sillä, waikka olin kowasti pelois-sani, tuo yksi ainoa sana wei minulta mielen ja hur-masi minut kerrassaan. En nähnyt muuta mieles-säni kuin kiiltäwiä kultarahoja, kultarahoja wain.

„Suwaitkaa, armollinen herra — harmaja mies kehotti — tätä kukkaroa katsella.“ Hän pisti kätensä taskunsa ja otti sieltä suuren puoleisen, wahwan, na-hasta ommellun kukkaron, jonka toisessa päässä oli wahwat nahkaset nauhat, ja heitti sen minulle. Awa-sin sen ja kouraani tuli paikalla kymmenkunta kulta-rahoja, toinen kymmenkunta kultarahoja, wielä kolmas, jopa neljäskin kymmenkunta kultarahoja; paiskasin kä-teni harmajan miehen kouraan kiireen kautta ja sanoin: „Tuossa käteni! Kauppa on tehty; jos tämän kukka-ron annat warjoni himaksi, niin olkoon menneeksi, saat wiedä warjoni.“ Harmaja mies polwistui heti eteeni ja erinomaisen taitawasti hän irroitti minun warjoni ruohikosta, pääpuolesta alkaen jalkoihin asti, hiljaa jotta ei kuulunut hiiren hiiskausta, kääri ja laski sen siewästi kokoon sekä pisti lopulta taskunsa.

Hän nousi seisoalleen, kumartui wielä kerran minulle ja peräytyi sen jälkeen ruusupensaikkoon päin. Minusta tuntui kuin olisi hän itsekseen hiljaa naura-nut. Waan minä pidin kukkaroa nauhoista kiinni; ja maassa oli yltympäriinsä kirkasta päiwänpaistetta, minulla kun ei ollut enää warjoa mitään; olin kuin huumauksissa.

II.

Toimuin lopulta ja kiirehdin pois tuosta talosta, jossa minulla ei ollut toiwoakseni enään mitään toimitettawaa. Ensinnä täytin taskuni rahoilla, heitin kukkaron nauhat kaulani ympäri ja sidoin ne lujaan solmuun sekä panin itse kukkaron niin piiloon waatteeni alle powelleni ettei kukaan sitä siitä löytäisi. Kenenkään huomaamatta pääsin puistosta pois, saawuin maantielle ja aloin käwellä kaupunkiin päin. Ei aikaakaan, kuului takaa huuto: „Arwoisa herra, kuulkaahan, kuulkaahan!“ Katsoessani taakseni, näin muutaman eukon, joka huusi: „katsokaa eteenne, olette hukanneet warjonne“. „Kiitos hywästä neuwostanne!“ wastasin ja heitin kultarahan eukolle sekä poistuin puitten warjoon.

Kaupungin portille tullessani, huusi minulle portinwartija: „Mihinkä olette warjonne jättäneet?“ ja kohta sen jälkeen kaksi waimoa säikähti, nähdessään minut, ja huusi: „Hywänen aika, mies paralla ei ole warjoa!“ Minua alkoi jo suututtaa ja huolellisesti rupesin wälttämään auringon paistetta. Waan se ei käynyt kaikkialla laatuun, esimerkiksi muutamalla leweällä waltakadulla, jonka poikki oli minun mentäwä, sinä hetkenä päälle päätteeksi, onnettomuudekseni, kun pojat olliwat koulusta kotiin menossa. Muuan kyttyräselkä poikawiikari — muistan tarkkaan wieläkin minkänäköinen hän oli — äkkäsi heti, että olin warjoton.

Hän paikalla huutamaan kaikille sen kaupunginosan koulunuorisolle tiedoksi warjottomuuttani, eikä aikaakaan kun alettiin heittää niskaani kiwiä ja lokaa. „Dikeilla ihmisillä on tapana ottaa warjonsa matkaansa päiwänpaisteeseen lähtiessään!“ pahukset huusiwat perässäni. Päästäkseni heistä rauhaan aloin heittää rahoja heille kourittain ja hyppähdin muutaman isännän waunuihin, jonne moniaat sääliwäiset ihmiset minua auttoiwat.

Käskin ajurin ajaa täyttä wauhtia poikalaumaa pakoon ja yksikseni jouduttuani aloin katkerasti itkeä. Mieleeni juolahti se ajatus, että niinkuin kulta on tässä matoisessa maailmassa ihmisarwoa ja hywettä arwokkaampaa muka, samassa määrässä pidetään warjoakin kultaa parempana; ja niinkuin ennen olin pitänyt omantuntoni rikkautta kalliimpana, olin nyt warjoni halpaseen rahaan waihtanut. Kuinka minun käyneekään!

Olin wielä wallan kauhistuksissani saapuessani siihen wanhaan, pieneen rawintolaan, jossa olin kysellyt herra Tuomas Johnin osotetta; minua sen ohessa häwetti niin kehnoon ja matalakattoiseen suojaan enää meneminen asumaan. Noudatin sieltä tawarani, wastaanotin halweksiwaisesti sen huononnäköisen matkalaukkuni, heitin moniaita kultarahoja palwelijalle ja lähdin ajamaan kaupungin paraimpaan hotelliin. Sen rawintolan huoneitten akkunat oliwat pohjoiseen päin eikä minulla siis ollut mitään pelättäwää aurinkoon nähden. Lähetin ajurin edeltä wuokraamaan huonetta

ja käskin hänen wuokrata kaikkein kalliimman ja paraimman huoneen; ja mentyäni sisään panin owen lukkoon että saisin olla rauhassa.

Minua hämmettää kertominen mihin toimiin tuon jälkeen ryhdyin. Näet, otin pöwestäni sen onnettoman kukkaroni ja jonkinlaisella raiwolla, joka, kuin mikähän tulipalo, itsestään kasuamistaan kasuaa, nykäsin siitä ulos kultakolikoita, kultaa, kultaa, yhä wain kultaa, heitin sitä kiiltäwää hywää pitkin lattiaa, käwelin sen helisewän kullan päällä ja yhäti lisää siihen heitin kunnes wäsyin, jotta täytyi minun heittäytyä pitkälleni sen kultakasan päälle, siinä wyöryin ja olin mielissäni, hywilläni, ihastuksissani siitä, että oli minusta tullut näin rikas, näin tawattoman rikas mies. Näin tirkkeni päiwä, iltakin, enkä awannut owea, yöllä wielä olin kultawuoteellani pitkälläni ja siihen nukuin.

Näin unta sinusta, Adalbert von Chamisso, rakas ystäwäni! Oli minusta kuin olisin seisonut pienen kamarisi lasisen owen takana. Istuit kirjoituspöytäsi ääressä muutaman luurangon ja kuiwuneitten kasuien wälissä ja pöydällä sinun edessäsi oli moniaita kirjoja, mitä lie ollut Linnèn, Humboldtin y. m. kirjoittamia teoksia, sohwalla oli Goethen runoja minun wihkonen ja joku taikasormus; katselin sinua kauan aikaa ja jokaista esinettä huoneessasi sekä mietaan sinua, waan et liikahtanut etkä hengittänytkään, olit kuollut.

Heräsin. Näytti kuin olisi ollut warhainen aamu. Kelloni oli pysähtynyt. Oli kuin olisi minua

piesty, nälissäni olin ja janoissani sen ohessa; enhän ollut ruokaa maistanut eilisaamun jälkeen. Ähmissäni ja kyllissäni lykkäsin luotani tuota kultaa, jolla olin äskettäin tyhmää sydäntäni ruokkinut; nyt en enää tiennyt mihin toimeen ryhtyisinkään tästä puoleen. Tämä ei käy laatuun — ajattelin — ja koitin sainko kukkaroon takaisin tuota kultaa, jonka olin lattialle heittänyt. Eikä! Meren partaalla ei ollut tämä rawintola enkä siis woinut heittää kultakasaa siihen. Ei ollut muuta neuwoa kuin kantaa noita rahoja isolla työllä ja waiwalla erääseen suureen kaappiin, joka oli wiereisessä huoneessa. Lattiaan en jättänyt kuin pienen läjän. Hikipäissäni toimitettuani tuon askareen, heittäysin nojatuoliin aiwan wäsyneenä ja rupesin odottamaan että talonwäki heräisi sikeästä unestaan lopultakin. Käskin, että minulle on laitettawa aamiainen niin joutuun kuin mahdollista ja että luokseni kutsuttaisiin hotellin isäntä.

Neuwottelin tuon miehen kanssa millä lailla olisiwat huoneeni sisustettawat. Hän neuwoi minua palwelijakseni pyytämään erästä henkilöä, nimeltä Bendel, jonka kaswoista paistoikin rehellisyyttä ja älyä. Hänestä tulikin minulle miespolosselle toweri ja ystäwä; hän se auttoi minua ja lohdutteli kaiken ikäni surkeudessani. Pitkin päiwää käwi puheellani suutareita, räätäleitä, kauppamiehiä ja ties mitä muuta wäkeä, joilla teetin tahi joilta ostin miltä mitäkin kallista kalua, jalokiwiä y. m. päästäkseni erilleni siitä kullan paljoudesta, joka oli siinä suuressa

kaapissani; waan siltä näytti kuin ei olisi paljoakaan wähemmiksi huwenneet kultaläjät.

En ollut tilastani wielä aiwan selwillä ja kummako, että olin kowasti huolissani. En rohjennut mennä askeltakaan huoneeni kynnystä etemmäs ja illalla sytytin neljsen kymmentä wahakynttilää salissani ennenkuin uskalsin pimeästä loukostani mennä ihmisten ilmoille. Kauhistuin muistellessani sitä hirweätä metakkaa, minkä koululaiset oliwat nostaneet. Päätin kumminkin koittaa mitä ihmiset minusta ajatteliwat, waikka siihen kylläkin rohkeutta kysyttiin. — Oli täysikuu niinä öinä. Jllalla heitin ylleni ison päällystakin, painoin hatun päähän korwille asti ja salaa kuin mikähän waras lähdin kotoa. Wasta muutamalla syrjäisellä laitakadulla astuin talojen warjosta, joitten suojassa olin kulkenut, ulos kadulle kuutamoon, saadakseni kuulla mitä ihmiset minusta arwelewat.

Ystäwäni rakas, et usko mitä tuskia tunsin sydämmessäni. Waimot useinkin minua kowasti sääliwät ja surkuttelimat; heidän säälinsä käwi sydämmeeni kipeämmästi monastikin kuin poikasten pilkka ja miesten ylpeä ylönkatse, warsinkin semmoisten, jotka oliwat lihawia ja pönäköitä, jotta heillä oli iso ja mahtawa warjokin. Muuan kaunis, siewä tyttö, joka käweli wanhempainsa wieressä, sattumalta tuli katsoneeksi minua niillä kirkkailla silmillään; waan hirweästi raukka säikähti, huomatessaan arwaamattaan minut warjottomaksi, pisti päänsä äkkiä huntunsa suojaan ja kiirehti äänetönnä pois.

Sydämmeni oli pakahtua. Karwaat kyyneleet juoksiwat silmistäni ja peräti alakuloisena horjuwin askelin palasin kotiin. Taloin seinäin warassa täytyi minun kulkea ja wasta myöhäseen pääsin kotiin.

En saanut unta silmiini sinä yönä. Huomenaamuna oli ensimmäisenä työnä minulla haettaminen sitä harmajatakkista miestä käsiini. Kukaties onnistuisi minulle hänen löytäminen ja olisipa ihmeen hauska jos hänkin, niinkuin minä, olisi katunut sitä hassua kauppaamme. Käskin Bendelin puheelleni, hän näytti yhtä wiisaalta ja nerokkaalta kuin rehelliseltä — kerroin aiwan tarkkaan minkänäköinen se harmaja mies on ja sanoin, että hänen hallussaan on muuan aarre, jota ilman minä en mitenkään tullut toimeen. Mainitsin missä ja milloin olin häntä nähnyt ja kerroin niinikään mitkä herrat ja naiset oliwat Tuomas Johnin talossa yhtaikaa wieraina sekä käskin hänen ottaa tarkan selon muutamasta tähystimestä, muutamasta kullankirjawasta, turkkilaisesta peitteestä, siitä komeasta, isosta teltasta sekä lopuksi niistä kolmesta mustasta hewosestakin, joitten kanssa (jätin sanomatta millä tawalla) tuo salaperäinen harmaja mies oli ollut tekemisissä, se ihmeellinen mies, josta ei kukaan huolinut ja joka oli kaikista näyttänyt wähäpätöiseltä, waan jonka esiintyminen oli wienyt minulta mielen rauhan ja onnen.

Puhuttuani asian selwäksi, käwin noutamaan kultaa ison läjän, koko kantamuksen, ja lisäsin siihen melko joukon jaloja kiwiä tiesi kuinka suurenarwoisia.

„Bendel", lausuin minä, „tämän kaiken annan sinulle matkaewääksi ja rahalla warmaankin saat paljon toimeen mikä ilman rahaa on mahdotonta; älä niukustele, waan ole antelias niinkuin minäkin olen ollut antelias sinulle, ja tuo palatessasi minulle hywiä sanomia."

Hän meni. Myöhään hän palasi ja nureissaan. Ei kukaan Tuomas Johnin palwelijoista eikä kukaan hänen wieraista, joilta Bendel oli tiedustellut sitä harmajata miestä, muistanut häntä kuin wallan hatarasti. Se uusi tähystin oli siellä, waan ei kukaan muistanut enää mitenkä se oli tullut sinne; se komea teltta ja se komea peite oliwat nekin paikallaan, sillä mäellä, missä oli katsottu meren ulapalle purjehtiwaa laiwaa, palwelijat kiittiwät isäntäänsä rikkaaksi miehekši, waan ei kukaan osannut sanoa mistä nuo kalliit tawarat oliwat ilmaantuneet. Herra Tuomas John oli hywillään siitä mahtawuudestaan ja rikkaudestaan, wähät hän siitä huoli mistä ne oliwat hänen osakši tulleet; hewoset, joitten selässä ne nuoret herrat oliwat ratsastaneet, oliwat tallissa mikä missäkin, ja he kiittiwät niinikään Tuomas Johnia äweriääksi ja anteliaaksi miehekši, hän kun oli ne hewoset antanut heille. Tuon werta selwesi Bendelin kertomuksesta; nerokkaasti oli hän toimittanut asian, jospa kohta hänelle ei onnistunut kaikesta selwille saanti. Kiitin häntä hänen uutteruudestaan ja jätin hänelle hywästit sekä käskin hänen jättää minut yksikseni; musta oli mieleni.

„Olen isännälleni kertonut siitä asiasta, mikä hänelle ylön tärkeä on, sen minkä tiedän," sanoi palwelijani aikoessaan mennä. „Minun tulee wain lopulta ajaa muutta asiaa wielä, jonka eräs mies uskoi minulle, jonka miehen täpäsin owessa, kylään lähtiessäni teidän puolesta kuulustelemaan siitä mikä teitä mureuttaa. Näet tuo mies sanoi näinikään: „Sanokaa isännällenne terweisiä, herra Pietari Schemihlille, että hän ei ole näkewä minua enää, syystä siitä, että lähden kauas meren takaiseen maahan; ja hywä onkin tuuli tätä nykyä, jotta laiwa pääsee mukawasti ulos satamasta. Waan säntilleen wuoden perästä on minulla olewa kunnia taas tulla hänen puheelle, jolloin olen ehdottawa hänelle uuden tehtäwän, hänelle mieluisan. Sanokaa hänelle alamaiset, nöyrät terweiseni ja suuri kiitollisuuteni."

„Minkänäköinen oli hän?" kysyin äkkiä, aawistaen pahaa. Ja Bendel selwitti, ja kaikesta siitä, mitä hän sanoi, minulle kerrassaan selwisi, että harmaja mies oli nuo terweiset lähettänyt.

„Hywänen aika!" huusin, „sehän se juuri harmaja mies olikin!" ja nyt hän wasta hoksasi ja hänen silmistä putosi peite. „Todellakin, hänhän se oli kuin olikin!" hän huudahti, kowasti säikähtyen, „ja minä, onneton ihminen, minä typerä, joka en tuntenut häntä, ja olen tällä lailla isäntääni pettänyt."

Hän alkoi itkeä kowasti ja moittia itseään, ja niin pahoillaan oli hän, että minun käwi häntä sääli. Koin lohduttaa häntä ja wakuutin moneen kertaan,

että kerrassaan luotan häneen ja wilpittömäksi uskon, wieläpä lähetin hänen satamaan paikalla katsomaan oliko se eriskummallinen, kamala mies ehkä satamassa wielä tawattawissa. Waan sinä aamuna oli useampia laiwoja jo ehtinyt, tuulen otollisena ollessa, lähteä matkoihinsa mikä minnekin, kaikki kaukaisiin maihin, eikä siitä harmajasta miehestä näkynyt yhtään jälkeä; hän oli kadonnut tielle tietämättömälle.

III.

Mitä hywää on siiwistä rautoihin lyödylle wangille? Hänen täytyy kuitenkin, wieläpä hirweimmällä tawalla, nääntyä. Olin joutunut ihmisistä erilleni, nääntymään kultaläjäni ääreen, silti sitä sydämestäni rakastamatta, kiroisin wain tuota kultaa, jonka tähden minulta oli elämän ilo kadonnut. Sitä surkeaa kohtaloani muilta ihmisiltä salassa pitäen, pelkäsin halwinta palwelijaani, sen ohessa kun häntä kadehdin; sillä hänellä oli warjo ja hän uskalsi mennä päiwän paisteeseen. Yksin oleilin yöt päiwät ja suru kaiweli sydäntäni.

Oli toinenkin, joka oli allapäin, paholla mielin, uskollinen palwelijani Bendel näet, joka myötään soimasi itseään siitä, että hän oli isäntänsä pettänyt muka, kun hän ei tuntenut sitä miestä, jota etsimään olin hänen lähettänyt ja jonka tahdosta riippui surkea

kohtaloni. Waan minä en pystynyt häntä syyttämään, sillä harmajan miehen salaperäinen katoaminen oli hänen tarumaisen luonteensa mukaista tekoa.

Etten jättäisi mitään keinoa koittamatta, lähetin kerran Bendelin muutaman kuulusan maalarin puheelle ja antamaan hänelle lahjaksi kalliin briljanttisormuksen sekä pyytämään häntä käymään luonani. Hän tulikin. Käskin palwelijani poistua, panin owet lukkoon, istuin maalarin wiereen ja, kiitettyäni hänen taitoaan, ryhdyin lopulta warsinaiseen asiaani, kiellettyäni häntä puhumasta kellekään siitä mitä nyt ilmottaisin hänelle.

„Herra professori," sanoin hänelle, „woisitteko kukaties jollekin ihmiselle semmoiselle, jolle on se wahinko arwaamatta tullut, että hän on warjonsa menettänyt, tehdä uuden warjon?" — — „Tarkoitatteko kuwajaista?" — „Sitä tarkoitan, sitä juuri." — „Waan," kysyi hän minulta, „millä waromattomalla teolla, minkä huolimattomuuden wuoksi saattoi tuo ihminen warjonsa menettää?" — „Millä lailla se tapahtui," wastasin minä, „on yhdentekewä, waan woinhan sen sanoa silti," ja häwyttömästi walehtelin: „Wenäjällä, missä hän oli jollain matkallaan mennä talwena, kun oli silloin hywin kowia pakkasia, jäätyi näet hänen warjonsa niin lujasti maahan kiinni, että sitä ei käynyt enää irroittaminen siitä erilleen."

„Se kuwajainen, minkä maalata osaisin hänelle," wastasi professori, „ei kumminkaan olisi pysywäinen, sillä jos tuo mies wähääkään liikahtaisi, se paikalla

putoaisi pois — warsinkin, jos hän niin huolimaton olisi omasta, synnynnäisestä warjostaan kuin kertomukseslanne päättäen hänestä käy otaksuminen; jolla ei ole warjoa, hän päiwänpaistetta wälttäköön, se lienee wiisainta ja turwallisinta." — Maalari, tuon sanottuaan, teki lähtöä ja loi minuun tuiki teräwän katseen, jota en kestänyt. Heittäysin tuolilleni ja kätkin kaswoni käsiini.

Siinä asennossa olin wielä Bendelin tullessa huoneeseen. Huomatessaan että hänen isäntänsä oli kowin mureissaan, aikoi hän heti hiljaa ja kunnioittawasti pyörtää owesta takaisin. — Katsoin häneen . . . olin aiwan menehtyä murheeseen enkä enää jaksanut olla sydämmeni huolia uskomatta kelpo palwelijalleni. „Bendel," huusin hänelle, „Bendel! Olet ainoa, joka näet kuinka paha minun on olla, tahtomatta kysyä minulta syytä, sanatonna säälit minua; tule, ystäwä rakas, istumaan wiereeni. Rupeahan osalliseksi minun huoliini, niinkuin jo olet osallinen rikkaudestani . . . Bendel rakas, älä jätä minua onneni nojaan. Weikkoseni, näethän kuinka rikas olen, antelias ja hywänsuopea. Olet sanonut, että mailma on suuresti arwostawa minua muka, waan nytpä jo huomannet, että ihmiset kauhistuwat minua ja että minäkään en heidän seuraansa ikäwöi. Mailma on minut tuominnut ja hylännyt; arwattawasti sinäkin jätät minut, saatuasi kuulla minun hirweän salaisuuteni. Bendel, olen rikas, antelias, hywänsuopea, waan — woi minua onnetonta — minulla ei ole warjoa!"

„Tekö warjoton?“ hämmästyi tuo nuorukainen ja hän purskahti suureen itkuun. „Woi minua, että synnyin tähän pahaan mailmaan, palwelemaan warjotonta isäntää!“ Hän ei enää puhunut mitään ja minä kätkin silmäni käsiini.

„Bendel“, sanoin hänelle lopulta ja ääneni wäristi, „nyt olen sen sanonut sinulle, jos tahdot, mene ja kerro se kylälle.“ Näytti kuin hän olisi ollut suuressa mielenkuohussa, ikäänkuin jossain sisällisessä ajatustensa keskenäisessä taistelussa; waan wihdoin syöksyi hän eteeni ja tarttui käteeni, jota kyyneleillään kostutti. „En“, huusi hän, „sanokoon ihmiset mitä hywänsä sanonewatkaan, en isäntääni hylkää, hywää isäntääni, hänen warjottomuutensa wuoksi; en menettelisi wiisaasti enkä oikein. Jään kun jäänkin teidän luo, suojelemaan teitä warjollani, auttamaan teitä misfä woin auttaa, ja, jollen woi, niin itken teidän kanssanne.“ — Tartuin häneen syliksi, ihmetellen, että hän osotti minulle tätä tawatonta suosiota; sillä siitä olin warma, että hän ei näin käyttäytynyt rahan himosta.

Siitä puoleen muuttui jossain määrin kohtaloni ja tapani. En osaa sanoin sanoa, kuinka huolellisesti Bendel koitti ihmisiltä salata waillinaisuuteni. Kaikialla oli hän edelläni ja kanssani, huolehtien kaikesta, tarpeellisiin toimiin ryhtyen ja, misfä waara oli tarjona, warjollaan minua suojellen, sillä hän oli isompi ja wahwempi mies kuin minä.

Rohkenin taas ruweta ihmisten pariin ja asioita

ajamaan maailman mylläkässä. Minun täytyi heittäytyä wähä omituiseksi ja oikulliseksi, tosi se. Waan sitä ei lueta rikkaille wiaksi, ja niin kauan kuin warjottomuuteni oli salassa, suotiin minulle kaikkea sitä kunnioitusta ja arwoa, mikä äweriäille suodaan. Aloin lewolliſemmasti wartoa sitä wuoden perästä tulewaa päiwää, jolloin sen tuntematton, harmajan miehen oli määrä palata puheelleni.

Älysin wallan hywästi, että minun ei käynyt kauan oleileminen paikkakunnalla semmoisella, missä minua jo oli nähty warjottomana ja missä se wikani helposti saattoi tulla kaikkein tiedoksi; se wain oli mieltäni waiwaamassa kuinka muka nolona olin esiintynyt herra Tuomas Johnin talossa hänen wieraana ollessani. Kuitenkin halutti minua koittaa muka parantaa käytöstapaani, jotta muualla mukamas kykenisin esiintyä rennommasti ja warmemmasti. Olin siksi turhamielinen, että mielestäni piti minun wielä wähän aikaa olla siellä.

Se kaunis Fanny näet, joka oli ollut Tuomas Johnin wieraitten joukossa ja joka joutui muutamia kertoja wielä minun tielleni, oli minulle kohteliaampi kuin ensi kerta tawatessani häntä, jolloin hän ei minua paljon huomannut, sillä olin nerokas ja wikkelä keikari. — Minun puheelleni kallistiwat ihmiset korwansa eikä ollut minulle selwillä mistä olin siepannut taidon sujuwasti puhua ihmisten parissa ja keskustelua johtaa oikeille perille. Olin siinä luulossa, että muka olin Fannyn erinomaisessa suosiossa ja mielistyin siitä

niin ikihywäksi, että minusta tuli houkka, ja sitä kai hän oli halunnutkin minusta tehdä; hänen jälissä laukkasin aamusta iltaan asti. Olin mielissäni siitä, että hän oli mielistynyt minuun eikä sen wuoksi rakkautta oikein tullutkaan sydämmeeni; olihan wain pääsäni huumaus semmoinen.

Waan minkäpä tähden kerronkaan sinulle tuota jokapäiwäistä tarinaa leweälti ja pitkälti? — Olethan itse jo monta kertaa minulle sen kertonut, muitten kunnianarwoisain ihmisten lempijuttuja nimittäin. — Sen wanhan, tutun „teerenpelin“ lisäksi, jossa minulla typerällä wanhalla pojalla oli osani, tuli omituiset kepposet, minun ja hänen ja kaikkien arwaamatta.

Olin eräänä kauniina iltana tapani mukaan kutsunut moniaita wieraita muutamaan puutarhaan ja käwelin käsikynkässä armaani kanssa, wähän matkan päässä muista wieraistani, ja koin paraan kykyni mukaan kauniisti puhua. Hän kainosti katseli eteensä, loi silmänsä maahan ja puristi hiljaa minun kättäni, hän wuorostaan, kun minä olin hänen kättään puristanut; waan silloin kuu arwaamatta tuli esille pilwen takaa — eikä hän nähnyt muuta warjoa kuin omansa edessään. Hän säikähti, katsoi minuun ja loi sitten katseensa maahan, etsiäkseen minun warjoani; mikä mieli hänellä oli ja mitkä ajatukset hänessä syntyiwät, se näkyi hänen kaswoista ja eleistä. Tekipä mieleni naurahtaa, waan sydänalaani kaiweli kauhea tuska.

Hän kun oli mennyt tainnoksiin, jätin hänet helläwaroin siihen ja sukkelaan kuin mikähän nuoli juoksin

puutarhasta pois wieraitteni keskeltä, heidän kummastellen kiireellistä lähtöäni, ja tultuani portille, heittäysin muutaman ajurin waunuihin, joissa ajoin kaupunkiin takaisin, minne olin waromattomasti jättänyt uskollisen palwelijani Wendelin. Hän kowasti hämmästyi, nähdessään minut, waan heti hän arwasi syyn kiireelliseen poistumiseeni wieraitteni parista. Kyytihewoset tilattiin paikalla. En ottanut matkaani kuin yhden palwelijan, nimeltä Raskal, jonka perästä päin opin tuntemaan kawalaksi konnaksi, waan joka oli nokkeluudellaan päässyt suosiooni; siitä tämänpäiwäisestä tapauksesta hänellä ei kuitenkaan ollut tietoa mitään. Sinä yönä ajoin wielä useampain penikulmain päähän. Wendel jäi kotiin hajottamaan talouttani, jakelemaan rahoja ja minulle tuomaan tarpeellisimmat tawarani. Huomenna kun hän saawutti minut, lupasin kunnasanallani, etten enää toiste noin typerästi ja waromattomasti menettele. Jatkoimme matkaamme herkeämättä, rajan poikki, maanselän yli, ja wasta toisessa maassa, kauas erillään siitä onnettomasta maasta, puutarhasta, jossa Fanny minut warjottomaksi huomasi, suostuin pysähtymään muutamaan syrjäiseen kaupunkiin, jossa oli kylpylaitos, waan kylpywieraita warsin wähä.

IV.

. . . Olin lähettänyt Bendelin moniaitten kultasäkkien kanssa edeltäkäsin mainittuun kaupunkiin muokraamaan minulle huoneuston sen laatuisen kuin mielestäni tarwitsin. Hän olikin paljon rahaa jaellut minkä werran millekin, talouttamme warten tawaraa ostellen, ja siitä ylhäisestä wieraasta, jota hän palweli, puhunut jotenkin epäwarmasti, sillä en halunnut, että minut tunnettaisiin, ihmetelköot nuo kunnon kaupunkilaiset ja ajatelkoot mitä hywänsä. Niin pian kun huoneustoni oli laitettu walmiiseen kuntoon, palasi Bendel luokseni minua noutamaan. Lähdimme matkalle.

Saapuessamme lähelle kaupunkia, jotta ei ollut sinne enää kuin kukaties penikulman matka, muutamalle paikalle, missä päiwä helteisesti paistoi, tuli tiellä meitä wastaan juhlapukuista kansaa. Waunumme pysähtyä täytyi. Laulua, kanunan laukauksia, kellonsoittoa kuului, huudettiin „eläköön“ ja . . . waunujen owen eteen ilmaantui muuan laulukunta walkeisiin waatteisiin puettuja neitosia, erinomaisen kauniita kaikki, waan muuan oli muita ihanampi niinkuin aurinko on tähtejä kirkkaampi. Neitosten piiristä astui hän esille; ujona ja punehtuen se kaunis olento polwistui minun eteen ja ojensi minulle silkkisen tyynyn päältä laakerin ja öljypuun lehdistä sekä ruusuista

tehdyn seppeleen, hänen puhuessa muutamia kauniita sanoja majesteetista, kunnioituksesta ja rakkaudesta, jota puhetta en lainkaan ymmärtänyt, kaunis ääneen soitto wain hiwelteli korwiani ja sydäntäni ... oli minusta kuin olisin tuon taiwaallisen olennon jo ennen joskus nähnyt. Neitoset lauloiwat muutaman laulun, jossa ylistettiin kuningasta ja hänen kansansa onnea.

Ja tämä näytelmä kaikki päiwänpaisteessa! Se ihana ja kaunis neitonen oli kahden askeleen päässä minusta, waan minä polonen, warjoton mies näet, en rohjennut hyppätä tuon kuilun yli polwistumaan wuorostani hänen eteensä. Kunhan minulla olisi ollut warjoa, minulla onnettomalla! Minun täytyi häpeääni, uskoani, epätoiwoani salata ja painuin waunujen soppeen niin kauas kuin suinkin pääsin. Bendel wihdoinkin hämmästyksestä tointui, hyppäsi waunuista maahan; minä kutsuin hänen luokseni takaisin, otin matkalaukustani timanttisen kruunun, jonka olisi pitänyt oikeastaan sen kauniin Jannyn päätä koristaa. Bendel astui esiin ja puhui herransa puolesta, sanoen olewan hänelle mahdoton wastaanottaa näin suuria kunnianosotuksia; arwattawasti on tässä joku ereys. Kuitenkin on hän kunnon kaupunkilaisille hywin kiitollinen heidän hywäntahtoisuudestaan. Tuon sanottuaan Bendel otti tarjotun seppeleen siitä silkkityynystä, jonka päällä se oli, ja laski sen sijalle timanttikruunun. Sitten hän kunnioittawaisesti tarttui sen kauniin neitosen käteen ja käski hänen nousta seisoalleen sekä muutamalla käden wiittauksella neuwoi pap-

peja, pormestaria ja kaikkia lähetyskuntia poistumaan. Ei ketään hän laskenut minun puheelleni. Hän käski wäen astua tien syrjään, että hewoset pääsisiwät kulkemaan, hypähti waunuihin takaisin ja eteenpäin ajettiin täyttä laukkaa sekä jouduttiin kohtiaikoihin kaupungin portille, joka oli koristettu lehdillä ja kukilla. — Kanuunilla yhä reippaasti laukaista pamahutettiin. — Waunut seisahtuiwat taloni eteen; wikkeläsi hypähdin owelle wäen keskeltä, joka oli utelias näkemään minua wilahdukseltakaan. Kansa huusi „eläköön!“ akkunaini alla ja heitätin alas kultarahoja wiljalti. Illalla oliwat kaupunkilaiset wapaaehtoisesti juhlatulituksilla walaisseet kaupunkia.

Enkä wielä tiennyt mitä tämä kaikki oli olewinaan! Kenen luuliwatkaan minun olewan! Lähetin Raskalin tiedustelemaan. Hän palatessaan kertoi, että kaupunkiin oli muka saapunut muutamia päiwiä sitten se sanoma, että Preussin kuningas on aikonut matkustaa maan läpi, waan kreiwin nimellisenä; mitenkä kansa oli tuntenut Wendeliä muka kuninkaan ajutantiksi ja mitenkä hän sekä minä olimme kumpikin kaikella käytöksellämme osottaneet, että kansa ei ollut erehtynyt suinkaan; mitenkä kansa oli riemastunut kun se sai selwille, että kuningas oli todellakin kaupunkiin tullut. Tosin huomattiin, että minä todellakaan en halunnut esiintyä kuin tuntemattomana kreiwinä, ja pahoiltiin, että oli tuota salaista asiaa ilmaistu. Waan minä olin kowin suosiollisesti ja armollisesti „suuttu-

nut," jos olin suuttunut ensinkään ... minulla oli muka sitsi hywä sydän.

Raskalista näytti tämä tapaus niin perin hupaiselta muka, että hän nuhteilla koitti wahwistaa kansan wäärää luuloa. Ja minua hän kertomuksellaan koitti naurattaa. — Huomatessaan, että minua huwitti hänen kertomuksensa, hän päälliseksi häijyydessään minua imartelemaan rupesi. Enkä tee tyhjäksi — ikäwä sanoa — että minua miellytti ihmisten kunnioitus, jospa kohta en ollutkaan se, miksi minua luultiin.

Siihen puistoon, joka oli asuntoni akkunain alla, laitatin juhlan ja lähetin kutsut kaupungin kaikille asukkaille. Rahakukkaroni salaperäisen woiman, Bendelin toimeliaisuuden ja Raskalin wikkelän kekseliäisyyden wuoksi onnistui tämä juhla erinomaisen hywästi. Olipa todellakin ihme kuinka kauniiksi ja loistawaksi juhla saatiin wähässä ajassa, muutamissa tunneissa. Olipa juhlakenttäkin niin taitawasti walaistu, että uskalsin sinne mennä, minä warjoton, polonen mies. Ei ollut minulla juhlawalmistuksiin nähden mitään moitteen syytä, täytyi minun wain palwelijoitani kiittää toimeliaiksi ja taitawiksi.

Hämärän tullen alkoiwat wieraat saapua. Ei enää kukaan puhunut „majesteetista," ainoastaan „herra kreiwistä," ja hywin kunnioittawasti ja nöyrästi puhuttiinkin. Minkäpä sille mahdoin? Sallia minun täytyi, että minua kreiwiksi sanottiin, „kreiwi Pietariksi" näet. Waan siinä juhlimis-touhussa sieluni ei halannut muuta kuin nähdä sitä yhtä. Myö-

häseen hän tuli tuo, jolle olin antanut kruunun ja joka oli itse „kruunu," muita kaunihimpi. Hän kainona astui wanhempainsa rinnalla eikä näyttänyt siltä kuin olisi hän edes siitä tiennytkään, että oli kaunis, wieläpä kaunihin kaikista. Hänen wanhempansa oli munan forstmestari waimoineen. Heitä kun esiteltiin minulle, osasin lausua heille tiesi mitä kohteliaita sanoja, waan tyttären edessä seisoin kuin pahasta teosta syytetty poikanen nolona enkä osannut kuin sammaltaa ja sopertaa. Sain lopulta sanotuksi, että nöyrin pyyntöni on tämä: hän, jonka päässä on kruunu, olkoon tässä juhlassa emäntänäkin. Ujostellen, silmät maassa, pyysi hän, että häntä armahdettaisiin. Waan ujompi olin minä kuin hän ja ensimmäisenä alammaisena lupasin olla hänelle uskollinen, nöyrästi häntä kumartaen, ja minun, „kreiwin," wiittaus oli wieraistani kuin käsky ikään jota mielellään ja kilwan noudattiwat. Hän olikin yhtä majesteetillinen, wiaton ja suloinen kuin kaunis. Hänen wanhempansa oliwat perin onnellisia ja uskoiwat, että heidän tähtensä tyttärelle tuo suuri kunnia osotettiin. Olin sanomattomassa huumauksessa. Kaikkia niitä kalliita kiwiä ja helmiä, joita olin niillä rahoillani, jotka eiwät olleet kuin waiwaksi minulle, ostanut eli teettänyt, panin kahteen isoon maljaan, kansi päälle, ja asetin ne täydet maljat pöydälle, „kuningattaren" nimessä jaettawaksi hänen towerein ja muitten juhlaan saapuneitten naisten kesken; kultarahoja heitätin sitä paitse puiston aidan yli kansan keskelle, joka

oli riennuissaan ja ehtimiseen huusi „eläköön kreivi Pietari, eläköön!“

Huomenna kertoi Bendel minulle kahden kesken, että hänen luulonsa olikin nyt oikeaksi nähty: Raskal oli kuin olikin epärehellinen. Hän oli näet eilettäin useampia kultasäkkejä warastanut. „Älkäämme olko millämmekään,“ wastasin siihen, „suokaamme sille raukalle tuo saalis kernaasti; annan rikkaudestani osansa kaikille, mikäpä en antaisi hänellekin? Eilettäin kaikki uudet palwelijani, joita olet minulle pestannut, minua rehellisesti palweliwat, auttaen minua wiettämään iloista juhlaa.“

Siitä ei enää ollut tuon enempää puhetta. Raskal jäi kun jäikin ensimmäisten palwelijain joukkoon, waan Bendel oli yhä ystäwäni ja luottamusmieheni. Bendel piti minua äärettömän rikkaana miehenä, kysymättä mistä olin saanut rikkauteni. Hän wain oli minulle awulias keksimään keinoja millä lailla tämä rikkauteni oli paraiten käytettäwä muitten hywäksi. Siitä kalpeakaswoisesta, harmajapukuisesta miehestä hän ei tiennyt kuin että hän yksinään kykeni minua wapauttamaan siitä kiroukseta, joka oli tullut osakseni, ja että pelkäsin häntä, jonka tahdosta onneni riippui. Muuten olin siitä wakuutettu, että hän saattoi tawata minua missä ikinä hän tahtoi; waan minä en missään häntä. Senpä wuoksi, sitä luwattua päiwää odotellen, heitin sikseen hänen olopaikan kuulustelemisen; olisi ollut se kuulusteleminen turhaa waiwannäköä kerrassaan.

Se komea juhla ja se tapa millä siinä käyttäy-

dyin sai kaupungin herkkäuskoiset asukkaat siihen yhä wahwempaan luuloon, että olin muka kuningas, waikka kreiwiksi sanoin itseäni. Tosin sanomalehtien kertomuksista sittemmin näkyi, että se huhu Preussin kuninkaan matkasta ei ollutkaan kuin perätöntä lorua. Waan kuninkaana minua pidettiin silti, wieläpä mitä rikkaimpana ja wahtawimpana. Ei waan oltu selwillä minkä maan kuningas olin. Eihän mailmassa milloinkaan ole kuninkaista ollut puutetta, warsinkaan ei tähän aikaan. Tuon pienen kaupungin asukkaat eiwät olleet koskaan kuningasta ketään nähneet, ja minkä waltakunnan hallitsijaksi milloinkin minua luuliwatkaan, aina arwasiwat wäärin. Minä jäin kuin jäinkin „kreiwi Pietariksi".

Kerran ilmestyi kylpywieraitten joukkoon muuan kauppamies, joka oli aikanaan mennyt konkurssiin, rikastuakseen jälleen sitä äweriäämmäksi, ja kaikki isosti arwostiwat häntä. Hänellä olikin leweänpuoleinen warjo, jos kohta hieman hatara. Hän oli tullut tähän pieneen kaupunkiin näyttääkseen sen asukkaille kuinka mahtawa ja rikas hän oli muka; alkoipa minunkin kanssa kilpailla. Puhuttelin kultasäkkiäni ja seuraus oli, että tuo mies polonen, päästäkseen ihmisten halweksimista pakoon, lähti tipo tiehensä, mentyään toistamiseen konkurssiin. Pääsin hänestä erilleni. — Moni muukin rikas herra joutui minun tähteni keppikerjäläiseksi.

Waikka kaikki oliwat minulle alamaisia kuninkaallisen rikkauteni ja loistoni wuoksi, oleilin kuitenkin

kotona warsin hiljaisena ja yksinäisenä. Olin tawasta hywin warowa enkä sallinut, että kukaan, oli se kuka hywänsä muu kuin Bendel, tuli huoneeseeni, en sallinut sitä, oli syy minkä tähden puheelleni pyrittiin mikä tahansa. Niin kauan kuin aurinko paistoi olin huoneessani lukkoin takana, ja minusta sanottiin: kreiwi on työssä kamarissaan. Niitten töitteni tähden muka lähtiwät kuriirit milloin mitäkin asiata minun puolestani ajamaan. — Wasta iltasin joko puistossa taikka Bendelin neuwon mukaan walaistussa salissani wastaanotin wieraita, Bendel piti erinomäisen tarkkaa huolta minusta, jos joskus muualle menin, nimittäin forstmestarin puutarhaan, sen tyttären tähden, jota sydämmestäni rakastin.

Chamisso rakas, toiwottawasti et ole unohtanut mitä rakkaus on! Paljon olisi sinulla kuitenkin opittawaa minun kokemuksista. Hän, Miina, oli todellakin rakastettawa, hywä, hurskas lapsi. Hän oli silmittömästi minuun ihastunut ja niin oli hän nöyrä, että ei arwannut olewansa sen arwoinen että minä häntä minäkään pitäisin; wiattoman, nuoren sydämmensä kaikella woimalla hän wuorostaan rakasti minua, kostaen minulle rakkauttani. Hän rakasti niinkuin wain waimo woi rakastaa, kokonaan alttiiksi antautuen ja uhrautuen, itseään unohtaen, ainoastaan sen hywää ajatellen, jolle oli sydämmensä antanut, huolimatta siitä kuinka hänen itsensä käwi; sanalla sanoen: hän rakasti minua todellakin. —

Waan minä — hirweitä hetkiä nuo, todellakin hirweitä, waikka silti muistettawat — Bendelin kanssa kahden ollessani itkin ja woiwotin, heti kun olin ensimmäisestä rakkauden huumauksesta tointunut, ja aloin huolellisesti tarkastaa itseäni ja tekojani; minä onneton, joka olin warjoton mies, minäkö olin pettää tätä wiatonta enkeliä, julmasti ja itsekkäästi! Wuoroin päätin ilmaista hänelle, Miinalle rakkaalle, tuon kamalan salaisuuteni, wuoroin wannoin wakaset walat, että muka ryöstäyn pois hänen seurastaan ja pakenen tielle tietämättömälle, wuoroin taas itkin ja woiwotin Bendelin kanssa, pyytäen häntä saattamaan minua forstmestarin puutarhaan. —

Toisin ajoin kuwittelin mielessäni, että kohta kaiketi tulee takaisin se harmajatakkinen, laiha mies ja itkin taas jos näytti siltä kuin olisi ollut turha toiwoni. Olin tarkkaan laskenut minä päiwänä hän tulisi, sillä hän oli sanonut, että wuoden päästä hän palaa, täntilleen muka jotta ei päiwääkään myöhemmin eikä päiwää waremmin, ja minä luotin hänen sanaan.

Miinan wanhemmat oliwat rehellistä, kelpo wäkeä, ainoata lastaan hywin rakkaana pitiwät ja minun ja hänen wäli kummastutti heitä, jotta eiwät tienneet mitä tehdä. He eiwät olleet unissakaan ajatelleet, että kreiwi Pietarin mielessä ei muuta ollut kuin heidän lapsensa, waan nythän oli selwä kerrassaan, että hän oli heidän tyttäreen silmittömästi rakastunut ja tytär häneen. — Tytön äiti oli siksi turhamielinen, että ei pitänyt awioliittoa mahdottomana ja teki

parastaan saadakseen sitä aikuiseksi; isä oli niin terwejärkinen, että piti eukkonsa hankkeita hullutuksina. Kumpanenkin oli siitä wakuutettu, että rakkauteni oli wilpitön. — Eiwätkä muuta woineet kuin rukoilla lapsensa puolesta.

Minulla oli wielä tallella muuan kirje, minkä sain siihen aikaan Miinalta. — Niin, tätä kirjettä on hän kirjoittanut, se on hänen käsialaansa. Näin kirjoitti hän:

„Olenhan muuan heikko, tyttö hupakko; enkä saata uskoa, että minun armaani, jota hartaasti, niin hartaasti rakastan, minun, tyttö paran, mieltä pahoittaisi. — Olet niin peräti hywä, sanomattoman hywä; waan älä minusta wääriä luule. Sinun ei pidä uhrata mitään minun hywäksi, sinä et saa yrittääkään mitään uhrata minun tähden. Wihaisinpa itseäni, jos sen tekisit. — Olet minun onnelliseksi tehnyt, olet opettanut minut rakastamaan. Lähde jo pois! — Tiedä mikä on kohtaloni; kreiwi Pietari ei minulle kuulu, waan maailmalle. Tahdon olla ylpeä kun kuulen mainittawan, mitä hän milloinkin on toimittanut ja aikaansaanut ja miten häntä on missäkin kunnioitettu ja ylistetty. Katsohan, tuota ajatellessani, suutun sinuun siitä, että olet tyltö hupakon tähden unohtanut ylewää tehtäwätäsi. — Lähde pois, sillä jos et lähde, se ajatus tekee minun onnettomaksi, että olen onnellinen, autuas sinun, ah sinun kautta. — Enkö ole sinun elämääsi kuitenkin jollain öljypuunoksalla suloistuttanut ja ruusukukka-

sella, niinkuin siihen seppeleeseenkin, jota sinulle annoin, oli kiedottu oksia ja kukkasia? Olet sydämessäni, rakkahani, minusta eroamista älä pelkää — jospa kuolenkin, olen onnellinen, sanomattoman onnellinen sinun tähtesi."

Kyllä arwaat miten kipeästi nuo sanat käwiwät sydämmeeni. Sanoin hänelle, etten ollut se miksi hän näytti luuleman; olen tosin rikas, waan sanomattoman onneton mies. Olin muutaman kiroukseen alainen, joka oli ainoa asia, minkä salasin häneltä, syystä siitä että wielä oli hieman toiwoa minulla sen kiroukseen alta päästä jotenkin. Oli sydämmellinen huoleni, että ehkä syöksyisi hän minun kanssa onnettomuuteen, hän, joka elämäni tiellä on ainoa waloni, ainoa onneni. Tuota selwittäessäni hän taas sitä itkemään, että olin niin onneton. Ah, hän oli niin rakastettawa, niin peräti hywä! Jos hän olisi wain yhden kyyneleen woinut pyyhkiä silmistäni, kuinka mielellään olisi hän kokonaan uhrannut itsensä.

Waan hän ei hetikään ymmärtänyt sanojeni tarkoitusta; hän näet luuli yhä, että olin joku ruhtinas, jota oli ties mikä onnettomuus kohdannut, eikä hän heittänyt mielessään kuwittelemasta kuinka ylewä ja sankarimoinen hänen rakastettunsa oli.

Kerran sanoin hänelle: „Miina, tämän kuun wiimmeisenä päiwänä woipi kohtaloni muuttua ja ratkaisun alaiseksi joutua — waan jos ei se tapahdu, täytyy minun kuolla, koska en tahdo tehdä sinua onnettomaksi." — Hän itki ja laski päänsä minun rin-

nalleni. „Jos sinun kohtalosi muuttuu, salli minun wain tietää, että olet onnellinen; wähät muusta, itselleni en mitään pyydä. Waan jos onneton olet, tee minun osallisekši onnettomuudestasi, että pääsen kuormaa kantamaan sinun kanssasi.“

„Tyttö, tyttö, peruuta sanasi, se waromaton sanasi — sillä tunnetko minun onnettomuuttani minkälainen se on, tunnetko sitä kiroustani? Tiedätkö kuka minä olen — — mikä minua —?— Näethän kuinka minua hirwittää tuo salaisuuteni!“ Hän nyyhkytäen heittäysi jalkojeni eteen ja uudisti pyyntönsä.

Forstmestari kun tuli sisään, sanoin hänelle, että ensi kuun ensimmäisenä päiwänä aioin pyytää hänen tytärtään puolisokseni! — sinä päiwänä syystä siitä, että sitä ennen saattaa tapahtua paljo, joka woi muuttaa kohtaloani. Oli miten oli, rakkauteni oli muuttumaton.

Tuo kunnon mies oikein hämmästyi, kuullessaan „kreiwi Pietarin“ tuolla lailla puhuwan. Hän tarttui minuun syliksi, ja taas nolostui, kun oli unohtanut kuka olin muka. Waan nyt häntä rupesi arweluttamaan naimishankkeeni; hän alkoi kysyä ja puhella lapsensa tulewaisuudesta; oliko minulla mitä huomenlahjaa tarjota, oliko mitä takeita, että todellakin toteuttaisin aikomukseni y. m. s. Kiitin häntä, että hän minua noista asioista oli huomauttanut. Sanoin hänelle, että aijoin asettua näille tienoille, missä olin kansan suosiossa, ja elää huoletonta elämää. Pyysin häntä ostamaan tyttärensä nimessä paraimmat maati-

lat täſſä maakunnaſſa ja minä olen ſuorittawa hinnan. Tyttären ſulhasta hän woiſi ſillä lailla paraiten palwella. — Hänelle tuli tuosta paljo pääänwaiwaa ja huolta, ſillä kaikkialla, miſſä hän kuulusteli kaupan olewia maatiloja, oli ollut ſamoilla kaupoilla muuan muukalainen, joka oliſin oſtanut noin miljoonan markan edeſtä maata.

Totta puhuen, olin häneen wähin kyllästynyt ja ſiitä ſyyſtä olin hywilläni kun häneſtä pääſin erilleni jokſikin ajakſi. Miinan äiti oli hieman kuuro eikä hän ſen wuokſi ollut enſinkään kateellinen jos joillakin muilla oli kunnia kreiwiä puhutella.

Äiti tuli tyttärenſä ſeuralaiſeksi ja molemmat pyyſiwät minua wiipymään hetken aikaa wielä heidän kanſſa; waan ei ſopinut minun enää jäädä ſinne, ſillä näin kuinka kuu oli taiwaanrannalle nouſemaſſa. — Oli aika lähteä.

Huomen-illalla menin taas forſtmeſtarin puutarhaan. Olin heittänyt iſon wiitan hartioilleni, hatun olin painanut ſilmilleni ja menin Miinaa puhuttelemaan. Kun hän katſoi minuun, liikahti hän ikäänkuin tahtomattaan; ſilloin muiſtui eläwäſti mieleeni ſe yö, jolloin olin näyttäytynyt kuutamoſſa, ſe hirweä yö. Miina ſe oli todellakin. Waan ehkä hän ei ollut minua tuntenutkaan. Hän näytti kowin hiljaiſelta ja miettiwäiſeltä — minulla oli kowin mieli raskas — nouſin ſeiſoalleni. Hän heittäyſi hiljaa nyyhkyttäen rinnalleni. Minä poiſtuin.

Siitä lähtien tapasin hänet useimmiten itkemästä; käwi yhä synkemmäksi mieleni. Tytön wanhemmat ne wain mahdottoman onnellisia oliwat. Se merkille pantawa päiwä läheneminstään läheni, kamalana ja mustana kuin mikähän ukkospilwi. Aatto oli käsissä, minun oli waikea hengittää. Olin waralta täyttänyt kultarahoilla muutamia arkkuja, odotin maltittomasti 12:nnen hetken tuloa. — Jo oli käsissä tuo tärkeä aika. —

Minä istuin ja odotin, kellonwiisaria katsellen, sekunteja ja minuutteja lukien, niinkuin olisiwat ne olleet puukoniskuja. Kuullessani jotain ääntä mitä hywänsä hypähdin seisoalleni. Jo alkoi päiwä sarastaa. Hitaasti tirkkeni aika, tuli puolisenaika, ilta, yö; kellonwiisarit nykähtiwät, toiwoni oli lakastumassa; kello soi 11 eikä näkynyt ketään, wiimmeisen tunnin wiimmeiset minuutit meniwät eikä ketään näkynyt, kello alkoi soida 12:sta, nyt oli se otollinen hetki mennyt siwu — ja toiwottomana minä mies polonen waiwuin wuoteelleni takaisin, surkeaan itkuun. Huomenna siis täytyi minun — yhä warjottomana — pyytää rakastettuani awiopuolisokseni; wasta aamupuolella tuli hetkeksi lewoton uni silmiini.

V.

Oli wielä warhainen aamu, kun heräsin siitä että wiereisestä huoneesta kuului kiiwasta puhetta. Kuulin Bendelin kieltäywän laskemasta sisään; Raskal huusi wihasesti että hän wälittää wiisi mokomasta kiellosta ja waati waatimalla että hän laskettaisiin minun huoneeseen. Hywänsuopea Bendel huomautti häntä siiwosti että seuraus semmoisesta röyhkeydestä, jos se tulisi minun tietooni, olisi etusasta palweluksesta erottaminen. Raskal uhkasi lyödä häntä jos hän yhä niskottelisi.

Kesken pukemista awasin owen ja huusin Raskalille: „Mitä asiaa sinulla, lurjus?“ — Hän peräysi pari askelta ja wastasi kylmäkiskoisesti: „Pyydän nöyrimmästi Teitä, herra kreiwi, kerrankaan näyttämään warjonne ... aurinko paistaa kartanolla parasta aikaa warsin kirkkaasti.“ —

Tuntui kuin ukkonen olisi iskenyt minuun. En isoon aikaan saanut sanaa suustani. — „Mitenkä sinä, renki, kohtelet minua?“ ... Tyyneesti hän keskeytti puhettani: „Renki saattaa olla rehellinen mies silti, waikka hän ei tahdokaan palwella warjotonta isäntää; irti sanon itseni Teidän palweluksestanne“. Minun täytyi koittaa toista keinoa. „Raskal rakas, kuinka on mieleesi juolahtanut noin hullunkurinen ajatus, mitenkä woit ajatella, että . . .?“ Waan hän

tyyneesti yhä sanoi: „On ihmisiä, jotka wäittäwät, että olette warjoton ... siis, pitkittä mutkitta, näyttäkää warjonne tahi laskekaa minut palwelukseestanne."

Bendel, kalpeana ja wawisten, waan maltawampi kuin minä, antoi minulle muutaman wiittauksen että tarjoaisin hänelle rahaa, jolla käy lahjoominen ketä hywänsä, waan sekin oli turhaa työtä; hän heitti rahat lattiaan jalkojeni juurelle: „Warjottomalta en wastaanota mitään". Hän kääntyi minulle selin ja poistui, hattu päässä, jotain laulua hyrähdellen, huoneesta hitain askelin. Seisoin siinä Bendelin kansa kuin kiwettynyt, nolona katsoen hänen jälkeensä.

Raskaasti huokaellen ja kuolema sydämmessäni walmistausin wihdoinkin lupaukseni toteuttamaan ja kuin rikollinen ikään tuomarini eteen esiintymään forstmestarin puutarhaan. Menin siihen puitten warjostamaan lehtimajaan, jota sanottiin kreiwi Pietarin majaksi ja jossa minua oliwat odottamassa tälläkin kerralla. Iloisena ja huoletonna terwehti minua tytön äiti. Waan Miina istui siinä kalpeana ja kauniina kuin ensi lumi, joka syksyllä kukkia peittää, kohta taas wedeksi sulaakseen. Forstmestari, joku kirjoitettu paperi kädessään, käweli kiiwaasti kahakäteen ja näytti siltä kuin olisi hän tahtonut salata mielenkuohuaan, jonka hänen tawallisissa oloissa jäykät ja liikkumattomat kaswonsa, wuoroin punaisina wuoroin kalpeina, ilmaisiwat. Hän tuli luokseni minun tullessani sisään ja pyysi saadakseen puhutella minua kahden kesken. Se polku, jonne hän kutsui minut peräsään kulkemaan,

wei muutamaan lakeaan ja puuttomaan puutarhan osaan. — Äänetönnä istahdin muutamalle penkille ja hetken aikaa oltiin waiti.

Forstmestari kiiwaasti yhä käweli kahakäteen, kunnes lopulta äkkiä seisahtui eteeni ja katsottuaan siihen paperiin, joka oli hänellä kädessä, tuikeasti minulta kysyi: „Herra kreiwi, te ehkä tunnette muuatta miestä, nimeltä Pietari Schlemihl, häh?“ En puhunut mitään ... „Muuatta miestä, jolla on erinomaiset lahjat ja ominaisuudet — häh?“ Hän odotti wastausta. — „Entä jos itse olisin se mies?“ sanoin wihdoinkin. — „Se“, lisäsi hän, kiiwaasti tiuskien, „joka on warjonsa hukannut!!“ — „Tuota olen aawistanut, tuota olen aawistanut,“ huusi Miina, „niin, olenhan jo aikoja sitten sen tiennytkin!“ ja hän heittäysi äitinsä syliin, joka hämmästyksissään ja tytärtään halaillen nuhteli häntä siitä, että hän onnettomuudekseen oli salannut tuota asiaa. Waan Miina oli, kuin Arethusa, muuttunut kyynellähteeksi, joka joutui tulwilleen minun ääntäni kuullessaan.

„Ja te kelwoton,“ huusi forstmestari wihoissaan, „olette tawattoman röyhkeästi pettäneet minua ja tytärtäni; ja te olette muka rakastawinanne häntä, jonka olette tällä tawalla pettäneet! Katsokaahan kuinka hän tuossa itkee ja käsiään wääntelee. Hirweätä, hirweätä!“

Olin siihen määrään pökerryksissä, että aloin höpistä: „Oli miten oli, eihän warjo ole kuin pelkkä warjo wain, jos hätä tulee, niin tulee kai warjottakin

toimeen, tarpeetonta on tästä asiasta kowin suurta melua nostaa.“ Waan tunnossani myönsin, että tuo puheeni oli lorua, jotta herkesin puhumasta, eikä hän huolinut edes wastatakaan. Kuitenkin lisäsin: „minkä on hukannut, sen woipi saada takaisin joskus.“

Wihasesti huusi hän: „Tunnustakaahan, tunnustakaa, millä lailla olette warjonne menettäneet!“ Minun täytyi turwautua taaskin waleeseen: „Minun tolwana herran taitamattomasti warjooni astui, jotta tuli siihen iso reikä ... olen korjatteelle lähettänyt warjoni, sillä rahalla saa paljon aikaa, jo eilettäin olisi minun pitänyt saada se takaisin.“

„Hywä on, hywä, hywä!“ wastasi forstmestari wuorostaan, „te kositte nyt tytärtäni, on toimenkin kosija, minun on asia tyttärestäni huolta pitää. Kolme päiwää annan teille warjonne korjauksen waralle; jos kolmen päiwän perästä palaatte takaisin oikean warjon kanssa, olette terwetulleet. Wäan neljäntenä päiwänä, jos ette ole palanneet, niin saatte uskoa, että olen antawa tyttäreni toiselle kosijalle puolisoksi.“ — Yritin wielä sanoa sanasen Miinalle, waan hän itki kowasti ja turwausi äitiinsä; ja äiti äänetönnä wiittasi minulle, käskien minun mennä. Horjuwin askelin meninkin ja minusta tuntui kuin olisi maailma häwinnyt taakseni.

Olin joutunut Wendelin rakkaasta huolenpidosta erilleni ja harhailin metsissä ja niityillä. Tuskan hiki juoksi otsaltani ja huokaukset pääsiwät ehtimiseen rinnastani; olin kuin mieletön.

En tiedä kuinka kauan olin sillä lailla kulekſinut, kun arwaamatta joku tarttui minuun käſiwarresta jollakin päiwänpaisteiſella kankaalla. — Pyſähdyin ja katſoin taakſeni ... ſe oli harmajatakkinen mies, joka näytti ſiltä kuin oliſi hän kiiwaasti juoſſut peräſſäni hengästykſiin asti. Hän alkoi kohta puhutella minua:

„Lupaſin tänään teitä tapaamaan tulla, waan te ette malttaneet odottaa. Waan ei ole hätää mitään, te oſaatte ottaa hywästä neuwosta waari, woittehan ſaada warjonne takaiſin, jos haluatte, ja palata kohta forſtmeſtarin puutarhaan. He ſanowat teidät terwetulleikſi, ja kaikki on ollut wain pientä pilaa muka. Raskalista, joka on pettänyt teitä ja joka on koſinaſſa morſiantanne, pidän minä huolen, hän, mies parka, on jo tarpeekſi kypſä.“

Olin wielä kuin unisſani. „Lupaſin tänään —?“ tuota hänen puhetta jäin ajattelemaan — hän oli oikeaſſa, olin kaiken aikaa yhden päiwän ſuhteen erehtynyt. Oikealla kädelläni koitin oliko kukkaroni tallella ... Hän arwaſi mikä minulla oli mieleſſä ja peräyſi kakſi askelta.

„Olkaa huoleti, herra kreiwi, kukkaronne ſaatte pitää.“ Öllistäen, ihmetellen katſelin häntä. Hän ſanoi: „Pyydän teitä ſuoſtumaan waan muutamaan joutawaan pyyntööni; olkaa wain hywä ja kirjoittakaa nimenne tämän paperin alle.“ — Siinä paperiſſa oli luettawana ſeuraawat ſanat:

„Suoſtun täten, kun ſieluni erkanee ruumiiſtani,

jättämään sieluni perinnöksi sille, jonka hallussa on tämä paperi."

Katselin ääneti ja ihmeissäni tuota paperia ja sitä harmajata miestä, wuoroon kumpastakin. Hän oli sillä wälin pistänyt muutaman uuden kynän weripisaraan, joka oli kädelläni, orjantappuran oka muuan kun oli sitä äskettäin haawottanut.

„Kuka te olettekaan?" kysyin wihdoinkin. „Wähät siitä kuka olen," wastasi hän, „ja eikö näy päältäkin päin? Mies polonen, mikähän lie oppinut jokunen, jota hänen ystäwänsä palkitsewat kiittämättömyydellä niistä komeista lahjoista, joita hän antaa heille, ja jolla ei ole muuta hupia tämän maan päällä kuin wähäsen kokeilimisia kaikenlaisia ... Waan kirjoittakaa toki nimenne tämän paperin alle! Tänne, oikealle puolelle: Pietari Schlemihl."

Pudistin päätäni ja sanoin: „Anteeksi, waan nimeäni en kirjoita." — „Etteкö," hän ihmetteli, „ja miksikä ette?"

„Näyttää toki arweluttawalta jossain suhteessa sieluni antaminen warjoni tähden ... „Wai niin, wai niin!" hän yhä kummasteli, „arweluttawaltako?" ja hän naurahti pilkallisesti. „Waan sanokaahan minulle, mitä se sielunne oikeastaan onkaan? Oletteko sitä koskaan nähneet ja mitä aiotte sillä toimeensaada kuoltuanne, häh? Olkaahan wain hywillänne, että olette tawanneet muutaman asianharrastajan, joka tuosta joutawasta kalusta, jota toiset sanowat galwaaniseksi woimaksi, toiset sähköwoimaksi, mikä miksi-

kin, oikean hinnan maksaa tahtoo, nimittäin antaa teille siitä oman ruumiinne warjon, jolla woitte wuorostanne saada morsiamen ja tiesi mitä hywää ikinä haluatte. Wai tahdotteko heittää tuota tyttö riepua sen kelwottoman konnan Raskalin käsiin, häh? Waan käykäähän omin silmin katsomassa; tulkaahan minun kanssa, niin mennään forstmestarin puutarhaan", kehotti hän, taskustaan ottaen ja minulle tarjoten kaapun semmoisen, joka tekee ihmisen näkymättömäksi.

Minun täytyy tunnustaa, että minua sanomattomasti häwetti joutua naurun alaiseksi tuon miehen nähden. Wihasin häntä koko sydämmestäni ja uskon, että tämän wastenmielisyyteni wuoksi eikä niinkään periaatteellisista syistä kieltäysin nimeni allekirjoituksella ostamasta takaisin warjoani, waikka kylläkin olisin tarwinnut sitä. Minua kauhistutti yksin se ajatus, että tuo ruma juonittelija, tuo irwinaama, astuisi pilkallisesti minun ja rakastettuni, kahden haawoitetun sydämmen, wäliin. Arwelin, että se mikä oli tapahtunut oli sallittu ja että surkeuteni oli peruuttamaton; sen wuoksi käännyin miehen puoleen ja sanoin:

„Olen teille warjoni myynyt tästä kukkarosta, joka kyllä on hywä olemassa ja etusa, waan minua on kowasti kaduttanut tuo kauppa. Eikö peruuteta sitä, Jumalan tähden?" Hän pudisti wain päätään ja heittäysi synkän näköiseksi. Lausuin wielä: „Enkä halua mitään enää myydä teille, waikka saisin warjonikin takaisin, enkä siis nimeäni tuohon paperiinne kirjoita, en! Siitä käy päättäminen pitkittä mutkitta,

että ne naamiaishuwit, joihin kutsutte minut osalliseksi muka, olisiwat teitä huwittawaisempia kuin minua; siis en rupea, en sekau niihin, ja koska niin on, hywästi!"

„Onpa ikäwä, herra Schlemihl, että te ette woi suostua kauppaan, johon olen ystäwällisesti teitä kehotellut. Waan olkoon, entä wasta olen onnellisempi. Hywästi sitte, näkemiin asti! — Siwumennen sallikaa kumminkin minun osottaa, että niitä kaluja, joita ostan kulloinkin, en heitä homehtumaan suinkaan, pidän kuin pidänkin niitä siewästi."

Hän weti heti warjoni taskustaan, laski sen lewälleen nurmelle, auringon puolelle jalkoihinsa, sillä lailla, että hän kulki kahden warjon wälissä, hänen oma warjonsa toisella puolen ja minun warjoni, joka häätyi seuraamaan häntä sekin, toisella puolella. Minne hän meni, sinne minunkin warjoni.

Kun en ollut kaualle aikaa warjoani nähnyt ja nähdessäni nyt kuinka se oli tuon kelwottoman miehen hallussa, juuri silloin kuin olisin sitä paraiten itse tarwinnut, sydämmeni oli pakahtua ja aloin katkerasti itkeä. Tuo inhottawa mies ylpeili siitä minulta ryöstetystä kalustaan ja uusimaan tarjoustaan rupesi häwyttömästi.

„On se wieläkin kaupaksi, ei muuta kuin nimenne kirjoitatte, niin Miina parka pääsee tuon konnan Raskalin kynsistä teidän, herra kreiwin, syliin . . . ei kuin nimenne kirjoitatte, muuta ei." Kyyneleet alkoiwat taas juosta silmistäni, waan käännyin hänelle selin ja käskin hänen mennä.

Bendel, joka huolissaan oli etsinyt minua, saapui samassa luokseemme. Kun se uskollinen palvelijani minut näki itkusilmin ja minun warjoni, jota hän tunsi minun warjoksi, tuon eriskummallisen, harmajan miehen hallussa, päätti hän heti, waikkapa wäkisinkin, toimittaa minulle takaisin omaisuuteni, ja koskapa hän ei osannut harmajan miehen kanssa siiwosti keskustella, hyökkäsi hän heti hänen kimppuunsa kowilla sanoilla ja waati häntä, pitemmittä mutkitta, paikalla antamaan minulle takaisin warjoni. Waan harmaja mies, wastauksen sijasta, kääntyi wiattomalle nuorukaiselle selin ja alkoi mennä matkoihinsa. Waan Bendel nosti kuhmuisen sauwansa, mikä oli hänellä kädessä, ja rupesi, astuen hänen jälisään, ankarasti käskemään häntä heti heittää luotaan warjoni ja hosumaan häntä minkä ikinä jaksoi selkään. Harmaja mies, aiwan kuin jos hän olisi ollut selkäsaunoihin hywinkin tottunut, kyyryssä selin kiirehti pois, Bendel kintereillä. Katselin tuota menoa kauan, kunnes lopulta katosiwat näkywistäni kaikki, harmaja mies, Bendel ja warjoni. Olin taas yksikseni jäänyt minä mies polonen.

VI.

Kun olin jäänyt yksikseni siihen autioon korpeen, aloin taas kowasti itkeä ja sanomattoman raskasta sydäntäni kewentää. Waan en nähnyt surkeudelleni

mitään rajoja, ei loppua, ei määrää, ja hirweästi janoissani imeskelin sydämmeni haawoja, joihin hän oli uutta myrkkyä kaatanut. Kun mielessäni Miinaa ajattelin ja hänen mielewä, ihana kuwansa, semmoisenaan kuin olin nähnyt häntä, itkussasilmin ja kalpeana, ilmaantui eteeni, silloin astui röyhkeänä ja irwisuuna Raskalin haamu minun ja Miinan wäliin, käsilläni peitin silmiäni ja pakenin yhä kauemmas korpeen; waan ei jättänyt minua tuo hirweä näky silti, yhä ajoi minua takaa, kunnes hengästyksissäni kaaduin pitkälleni maahan, jota kostutin kyyneleilläni.

Ja kaikki tämä surkeus muutaman warjon takia! Ja olisin sen warjon saanut takaisinkin, kunhan olisin nimeni kirjoittanut muutamaan paperiin. Aloin ajatella tuota harmajan miehen tarjousta ja kieltoani siihen suostumasta. Kolkoksi käwi mieleni ja jouduin lopulta pää pyöräle etten tiennyt miten olla miten eleä.

Tuli ilta. Nälkääni söin metsän hedelmiä ja janooni join wettä muutamasta purosta. Olin yötä muutaman puun juurella. Aamulla heräsin raskaasta unesta, siitä että kuulin kuinka kuorsaelin niinkuin kuolewa ihminen. Bendel lienee eksynyt minun jälliltäni, ja olin siitä hywilläni. Minua ei haluttanut palata ihmisten pariin, joita pakoon olin lähtenyt niinkuin mikähän willi eläin. Sillä lailla tirkkeni kolmisen päiwää.

Neljännen päiwän aamuna olin muutamalla hietikolla, jossa päiwä räikeästi paistoi, ja istuin siinä

kiwellä, ſillä aurinko oli minusta nyt mieluinen, ſitä kun en ollut nähnyt iſoon aikaan. Sydäntäni rawitſin toiwottomuudellani. Arwaamatta peläſtyin joſtain äänestä, katſoin taakſeni, paetakſeni, waan en nähnyt ketään. Waan päiwän paahtamalla hietikolla näin arwaamatta ihmiſen warjon kulkewan ohitſeni, ja ſe olikin minun warjoni näköinen, ſiltä minusta tuntui, ſiitäkin ſyyſtä, että ſe kulki noin ykſinäiſenä, herraſtaan erillään.

Sydän wawahti rinnaſſani ja ajattelin: Warjoni, etſitkö herraaſi? Minä tahdon olla herraſi. Ja juoksin ſen peräſſä, kiinniottaakſeni ſitä; ajattelin näet, että jos onniſtuiſi minun pääſtä niin lähelle, että jalkani koskiſi ſiihen, niin ſe kaiketikkin tarttuiſi jalkaani ja tottuiſi ajan oloon minuun.

Warjo alkoi heti paeta altani ja minun täytyi ſitä kewytjalkaiſta pakolaiſta ruweta takaa-ajamaan juoksujalaſſa, johon kiiwaaſeen juoksuun ſain woimaa ainoaſtaan ſiitä toiwoſta, että ehkä pelaſtuiſin ſurkeaſta tilaſtani. Warjo pakeni muutaman kaukaiſen metſän rannalle päin, jonka ſiimekſeen ſe kai toiwoi pääſewänſä piiloutumaan. Huomaſin ſen, peläſtyin, koska oli mahdollista että ſe pakoon ennättäiſi, ja palawa halu innoſtutti minua ja pani jalat alleni; eikä aikaakaan, niin tulin warjoa jo hiukan lähemmäs, jotta huomaſin, että wielä ſen ſaawutan. Äkkiä ſe pyſähtyi ja kääntyi minuun päin. Niinkuin jalopeura hyökkää ſaaliinſa niskaan, niin minäkin aika harppauksella hyppäbdin warjon wiereen ottaakſeni ſitä haltuuni

... waan arwaamatta tapasin kowan wastarinnan aiwan kuin olisi ihminen tullut juosten minuun pahki. Käwi niin kipeästi kylkiluihini etten muista milloin olisi niin kipeästi koskenut.

Säikähdyksestäni oli se seuraukseena, että käsiwarsillani, tietämättäni ja tahtomattani, tulin syleilleeksi sitä, mikä näkymättömänä seisoi edessäni. Syöksyin samassa pitkälleni maahan; ja allani, selällään, makasi ihminen, johon olin lujasti takertunut ja joka wasta nyt tuli näkywiin, oltuaan sitä ennen näkymättömänä kerrassaan.

Nyt selwisikin koko tapaus ja näytti minusta warsin luonnolliselta. Tuolla miehellä oli arwattawastikkin ollut kädessään se ihmeellinen linnunpesä, joka on sen laatuinen, näet sen, että se, jonka kädessä se on, jää näkymättömäksi, waan hänen warjonsa kyllä näkyy; kädessään oli hän pitänyt tuota linnunpesää, juostessaan minua pakoon, waan kun saawutin hänet, luiskahti se hänen kädestään. Katsoin ympärilleni, ja, aiwan oikein, huomasinkin sen linnunpesän näkymättömän warjon, juoksin sen warjon luo ja sainkin pesän käsiini. Samassa tulin minä, warjoton mies, itse näkymättömäksi.

Tuo mies kawahti seisoalleen ja katsoi ympärilleen olinko missä minä, hänen woittajansa, waan sitä ei hän nähnyt missään, waikka päiwä paistoi kirkkahasti, ei minua eikä minun warjoakaan. Mies parka ei ollut näet tullut luonnollisesti ajatelleksikaan eikä hädissään hoksannut, että minä, juostes-

sani häntä takaa, olin warjoton. Päästyään selwille siitä, että minä olin kadonnut, hän epätoiwoissaan repi hiukset päästään. Waan minulle käwi nyt mahdolliseksi jälleen esiintyä ihmisten keskuudessa, kun minulla oli se ihmeellinen, näkymättömäksi tekewä linnunpesä kädessäni, ja kowasti halasinkin päästä ihmisten pariin. Mutta ei kyllä puuttunut tekosyitä millä saatoin tuntoani rauhoittaa, tuolta mieheltä ryöstettyäni hänen aarteensa, ja niitä lewottomia ajatuksia pakoon päästäkseni kiiruhdin pois, katsomattanikaan enää jälkeeni oliko se mies parka minne joutunut; kuulin wain hänen huutoaan ja päiwittelemisiään. Silla lailla tuo tapaus tapahtui, minun muistaakseni.

Mieli paloi sinne forstmestarin puutarhaan saadakseni omin korwin kuulla ja omin silmin nähdä, että harmaja mies oli puhunut totta; waan en ollut selwillä siitä missä olin, jonka tähden menin muutamalle mäelle, josta saattoi nähdä ympäristöä. Ja näinkin mäen kukkulalta sen pienen kaupungin ja forstmestarin puutarhan jalkojeni olla. — Sydämmeni alkoi tykkiä ja kyyneleitä alkoi taas, waikka toisesta syystä kuin äskettäin, juosta silmistäni: saan nähdä häntä jälleen. — Ikäwä joudutti askeleitani sille polulle, joka wei nopeimmin perille. Siwuutin muutamia kaupungista palaawia talonpoikia, heidän näkemättä. He puhuiwat minusta, Raskalista ja forstmestarista; en halunnut kuulla heidän puhetta, kiirehdin siwu.

Puutarhan portista sisään mennessäni, mieli kuohussa niinkuin hartaasti odottelewan ikään, oli

kuin jos olisi joku naurahtanut; minua hirwitti, katsoin sukkelaan ympärilleni; en huomannut ketään. Astuttuani muutamia askeleitä wielä, kuului minusta kuin olisi joku ihminen käwellyt wieressäni; waan en nähnyt; otaksuin, että oli korwani pettänyt. Oli warhainen aamu, ei kukaan ollut kreiwi Pietarin lehtimajassa, puutarha tyhjä oli wielä; kuleskelin niissä tutuissa paikoissa, menin asuinhuoneitten lähelle. Sama ääni, jota olin äsken kuullut, kuulin wieläkin, tällä kertaa selwemmästi. Pelonalaisena istuin muutamalle penkille, joka oli päiwänpaisteisella paikalla owen wieressä. Kuului kuin joku näkymätön haltia olisi pilkallisesti naurahtaen istahtanut wiereeni. Awain pistettiin lukon suuhun, owi aukeni, forstmestari tuli ulos, paperi kädessä. Tuntui minusta kuin olisi pilwi käärinytnyt pääni ympärille, katsoin ympärilleni ja... hirweätä ... se harmajatakkinen mies istui rinnallani, pirullinen hymy huulillaan katsellen minua. — Hän oli heittänyt sen ihmeellisen kaapun, joka teki kantajansa näkymättömäksi, hartioilleni, hänen jalkojensa juuressa oli, riitelemättä keskenään, hänen ja minun warjo, huolettomasti piti hän kädessään sitä paperia, jonka alle hän oli tuonnottain pyytänyt minua kirjoittamaan nimeni, ja, sillä aikaa, kuin forstmestari käweli kahakäteen lehtimajassa, hän, tuo harmaja mies, kuiskasi korwaani:

„Tehän kuitenkin kaikitenkin noudatitte kutsuani, tässä me nyt istutaan kahden saman kaapun alla. — Hywä on, hywä on! Kaiketikkin te annatte takaisin

minulle ſen linnunpeſänkin, ettehän ſitä enään tarwitſekaan, ja tehän olette liian rehellinen mies pitääkſenne kauemmin hallusſanne toiſen omaa ... waan eipä ſilti, etten oliſi teille mielelläni ſitä lainakſi antanut, kiittää ei kannata." — Hän otti ſen kädeſtäni enkä wastuſtanutkaan ollenkaan, hän pisti ſen taskuunſa ja naurahti taas, wieläpä niin kowaa, että forſtmeſtarikin katſoi mistähän tuo ääni oli ſyntyiſin. — Jſtuin kuin kiwettyneenä ſiinä.

„Teidän täytyy toki myöntää," ſanoi hän, „että tämmöinen kaapu on paljo mukawampi. Se ei peitä ainoaſtaan mieſtä, waan liſäkſi hänen warjonſakin ja mitä hywänſä hän kulettaakaan mukanaan. Katſokaahan, täſſä olette kumpikin, te ja warjonne." Hän naurahti taas. „Huomaattehan, herra Schlemihl, mitä alusſa ei tahdo mieliſuoſiolla ſiihen on pakko lopuſſa kuitenkin. Ajattelin, että kyllä te wielä oſtatte ſen kalun minulta, otatte huoſtaanne morſiamenne (ſillä wielä on ſiihen tilaiſuutta) ja noſtatamme Raſkalin hirteen, ſen lurjukſen, ſe on helppo aſia, koſka meillä on nuoraa tarpeekſi. — Kuulkaahan, annan teille kaupanpäälliſekſi tämän kaapun."

Miinan äiti tuli huoneeſta ulos ja keſkuſtelu alkoi. — „Mitä aſkaroipi Miina?" — „Hän itkee." — „Typerä lapſi on hän. Eihän aſia ole muutettawiſſa kuitenkaan." — „Toſin ei, waan on liian aikaiſta antaa hänet toiſelle!" — „Olet, mieheni rakas, kowin julma, ſehän on oma lapſeſi." — „Ei, äiti kulta, nyt olet wääräſſä. Jos tyttäremme, wielä en-

nenkuin hän on itkenyt silmiään kuiwiksi, huomaa olewansa rikkaan ja mahtawan miehen waimo, on hän tointuwa surustaan kuin unesta ikään, ja Jumalaa sekä meitä kiittäwä, usko minun sanaani!" — „Jumala suokoon!" — „Tyttärellämme on tosin jo warsin suuret maatilat; waan luuletko, että, sen jälkeen kun tuo keinottelija Pietar Schlemihl sai aikaan ne surkeat rötökset, kohtiaikoihin on ilmaantuwa yhtä sopiwa mies hänelle kuin Raskal? Tiedätkö kuinka rikas herra Raskal on? Hänellä on maatiloja tässä maassa, jotka owat ainakin kuuden miljoonan markan arwoisia, eikä hän ole ollenkaan welkaantunut. Kauppakirjat owat olleet minun nähtäwinä. Hän se oli, joka minun edeltä oli paraimmat maatilat ostanut; ja sitä paitsi on hänellä salkussaan Tuomas Johnin arwopapereita, noin neljän miljoonan arwoisia." — „Hän on mahtanut kowasti warastaa". — „Mitä joutawia! Hän on säästänyt minkä toinen on tuhlannut." — „Mieskö, joka on rikkaan herran pikenttinä ollut?" — „Oletpa typerä! Oli miten oli, hänellä on kuitenkin moitteeton warjo." — „On wainkin, mutta . . ."

Se harmajatakkinen mies naurahti ja katsoi minuun. Owi aukeni ja Miina tuli ulos. Kyyneleitä juoksi hänen silmistä niille kauniille, kalpeille poskille; hän istui muutamalle tuolille puitten siimekseen ja isänsä istui toiselle tuolille hänen wiereen. Isä hellästi tarttui hänen käteen, puhutteli häntä, waan tyttö rukka alkoi waan yhä enemmän itkeä.

„Olet hywä, rakas lapseni, olehan järkewäkin,

ethän tahdo wanhan isäsi mieltä pahoittaa, minähän waan hywääsi harrastan. Ei ole kummakaan, että olet suruissasi, waan olet ihmeellisellä tawalla onnettomuudesta pelastunut. Ennenkuin sitä häpeällistä petosta huomasimme, rakastit häntä kowasti; tiedänhän sen, waan en siitä sinua soimaa silti. Näet nyt itse kuinka kaikki on muuttunut. Onhan jokaisella pienellä koirallakin warjonsa, ja sinunko pitäisi miehelle semmoiselle ruweta, joka ... Ei toki, ethän enää ajattelekaan häntä. — Kuulehan, Miina, nyt sinua kosii mies, joka ei päiwänpaistetta pelkää, arwostettu, kunnioitettu mies, joka tosin ei ruhtinas ole, waan jolla on kymmenen miljoonaa markkaa omaisuutta, siis kymmenen kertaa enemmän kuin sinulla, mies, joka tahtoo tehdä rakasta lastani onnelliseksi. Olethan minulle kuuliainen, ethän pane wastaan, annahan wain isäsi pitää sinusta huolta ja pyyhkiä pois kyyneleesi! Lupaahan, että suostut Raskaliin, lupaat kai?"

Hän wastasi wäsyneen raukealla äänellä: „Ei minulla ole omaa tahtoa eikä omaa toiwoa tämän maan päällä enää. Tapahtukoon isäni tahto." Paikalla tuli Raskalkin sinne, röyhkeänä, mahtawana. Miina meni taidottomaksi. Nyt se inhoittawa harmaja mies katsoi wihasesti minuun ja kuiskasi korwaani: „Ja te tuota siedätte! Onko teillä ihmisen werta suonissanne wai mitä niissä juoksee?" Hän iski samassa pienen haawan käteeni, jotta siitä juoksi wähin werta ja sanoi: „Todellakin oikeata werta! — No, kirjoitta-

kaa nimenne siis!“ Minulla oli kädessäni paperi ja kynä.

VII.

Wapaasti saat minua arwostella, Chamisso rakas, enkä aio sinua lahjoa. Ankarasti olen jo aikoja sitten tuominnut itseäni, sillä hiwuttawa tuska on sydämessäni asunut. Myötään on mielessäni ollut tuo wakanen elämäni hetki enkä ole woinut sitä muistella kuin nolona, nöyrtyneenä ja maahan asti sortuneena. — Ystäwäni rakas, joka kewytmielisesti hiukankaan poikkeaa oikealta tieltä, hän tahtomattaan joutua toiselle polulle, joka wiepi alespäin ja yhä alemmas; hän näkee taiwaan tähtiä, waan ne eiwät opasta häntä, ei ole hänellä walikoimisen waraa, hänen on pakko mennä jyrkännettä ales tiesi kuinka sywälle. Sen ajattelemattoman harha-askeleeni jälkeen, jonka seurauksena oli, että kirous tuli osakseni, olin rikollisella rakkaudellani sotkeutunut toisen ihmisen kohtaloon; mikäpä minulla muu neuwoksi kuin missä olin turmiota aikaansaanut siinä koittaa, kun pikanen pelastus oli tarpeellinen, heti kiirehtiä hätään arwelematta. Sillä wiimmeinen hetki oli käsissä. — Älä luule minua niin halpaseksi, Chamisso rakas, että olisin pitänyt waadittua hintaa liian kalliina tai että olisin jotain, mikä omaani oli, säästäwäisemmin pidellyt kuin kultarahojani. — Ei wainkaan, Chamisso, waan minä sano-

mattomasti wihasin tuota eriskummallista, juonikasta keinottelijaa. En halunnut olla hänen kanssa missään tekemisissä, waikka olinkin kukaties syyttä sortamassa häntä. Toimen sijaan tuli tapaus; ja käwi siis minun niinkuin toisinaan käy kansojenkin; asianhaarojen pakosta he joutuwat milloin mihinkin tilaansa. Myöhemmin olen sopinut itseni kanssa. Olen ensinnäkin oppinut pakonalaisuutta arwostamaan, ja mikä on enemmän pakonalainen kuin tehty teko, tapahtunut tapaus! Toisekseen olen tätä pakonalaisuutta oppinut kunnioittamaan jonakin wiisaana sallimuksena, mikä on waikuttamassa siinä suuressa myllyssä, jossa olemme osallisina kuin mitkähän pyöritetyt ja pyöriwät rattaat; minkä pitää olla, sen täytyy tapahtua, ja tietenkin sallimuksen sallimana, jota lopulta opin kunnioittamaan minunkin kohtalossani ja sen kohtalossa, joka oli minun kohtalooni sotkeutunut.

En ole selwillä mikä siihen oli syynä, joko se, että olin kauheassa mielen jännityksessä ja lewottomuudessa, wai wäsymys, minä kun olin ollut niin kauan unetta ja ruuatta, wai kukaties se mielenkuohu, minkä minussa aikaansai tuon harmajan juonittelijan läheisyys; oli miten oli, juuri sillä hetkellä kuin minun piti kirjoittaa nimeni siihen kamalaan paperiin menin tainnoksiin ja jäin kuin kuolleeksi siihen pitkäksi aikaa.

Ensimmäiset äänet, jotka kohtasiwat kuulewia korwiani, toinnuttuani, oli jalanpolkemiset ja kiroukset. Kun aloin katsoa ympärilleni, huomasin, että oli pi-

meä ja tuo inhottawa towerini haukkui minua minkä jaksoi. „Aiwanhan sinä käyttäydyt kuin mikähän akka! — Ole mies ja tee minkä olet päättänyt tehdä taikka, jos on mielesi muuttunut, niin itke sitten ja päiwittele!“ — Nousin hitaasti seisoalleni ja katsoin ympärilleni puhumatta mitään. Oli myöhänen ilta, soittoa kuului walaistuista ikkunoista ja ihmisiä käweli parittain puutarhan poluilla. Muuan pari käwi istumaan sille penkille, jossa olin istunut ennenkuin tännoksiin menin. He puhelimat keskenään siitä awioliitosta, johon olimat ruwenneet talon tytär ja rikas herra Raskal. — Se oli siis tapahtunut.

Heitin kädelläni sen näkymättömäksi tekewän kaapun päältäni; waan samassa harmaja mies katosi näkywistäni. Aloin hiipiä pensaitten ja puitten synkimmässä siimeksessä puutarhan portille. Waan minun kiusaajani, waikka näkymättömänä, kulki jälissäni, yhäti minua sättien. „Tämäkö siis palkka siitä, että koko päiwän olen waalinut sinua, sinä heikkohermoinen herrasmies! Wai minusta aijot tehdä narrin! Hywä, herra äkimys, menehän wain minua pakoon, waan erottamattomia ystäwiä me ollaan kuin ennenkin. Sinulla on minun rahani ja minulla sinun warjosi, emme siis pääse rauhaan kumpikaan. — Onko milloinkaan kuultu, että warjo olisi herralleen uskoton? Sinun warjosi ajaa minut sinun luo, kunnes lopulta otat sen haltuusi ja niin minä pääsen siitä erilleni. Minkä olet laiminlyönyt halusta sen täytyy sinun toimittaa kyllästymisestä ja ikäwästä, waikka liian myö-

hään; ei kukaan pääse kohtaloaan pakoon." Sillä lailla hän hoki, turhaan pakenin, hän oli myötään kintereilläni, pilkallisesti puhuen warjosta ja kultarahoista. En saanut häneltä rauhaa.

Olin lähtenyt kulkemaan muuatta autiota katua, joka wei talooni. En ollut entistä kotiani tuntea enää; akkunaruutuja oli säretty eikä näkynyt walkeaa misfään. Owet oliwat lukossa eikä näkynyt yhtään palwelijaa. Hän nauroi selkäni takaa ja sanoi iwallisesti: „Niinpä niin; ei siellä ole ketään. Kuitenkin Bendel lienee kotosalla; hän oli kotiin tullessaan niin wäsyksissään, että tuskinpa kykeneekään muuhun toimeen kuin pirtin wartioimiseen." Taas naurahti hän. „On hänellä juteltawia! — Hywästi jää, näkemiin asti!"

Owikellon nuoraan tartuin ja lopulta näkyikin tulta; Bendel owen takaa kysyi kuka oli soittanut. Kun se kunnon mies kuuli että se olin minä, hän kowin ilostui; owi lensi selälleen ja heittäysimme toistemme syliin. Hän oli hywin muuttunut, oli heikommaksi käynyt ja kiwulaiseksi; minun hiukseni oliwat menneet harmajiksi.

Niitten autioitten huoneitten läpi hän wei minut muutamaan syrjäisempään, pieneen huoneeseen, jota ryöstäjät oliwat jättäneet rauhaan, toi minulle ruokaa ja juomaa, istuimme wieretysten ja hän alkoi itkeä. Hän kertoi minulle, että hän sitä harmajatakkista miestä, jota hän oli tawannut silloin kuin hän minun warjoani näytteli minulle, oli kauan ajanut takaa ja

hosunut, kunnes oli eksynyt minusta jäljettömiin ja unupumuksesta jäänyt pitkälleen makaamaan. Kun hän ei löytänyt minua enää, oli hän mennyt kotiin, jossa kansa, Raskalin yllytyksestä, oli kohta sen jälkeen särkenyt kaikki akkunat ja häwittänyt huonekalut y. m. Sillä lailla oli kansa kiittämättömyydellään kostanut hywäntekijälleen. Palwelijani oliwat menneet tiehensä mikä minnekin.. Poliisi oli kieltänyt minun enää kaupunkiin palaamasta ja käskenyt palwelijani 24 tunnin perästä korjata tawarani pois. Siihen, minkä olin jo kuullut Raskalin rikkaudesta ja awioliittoon menosta, tiesi hän lisätä niitä näitä. Tuolla roistolla, joka oli syypää kaikkeen siihen ilkityöhön, mikä oli tehty poissa ollessani, oli warmaankin ollut alusta pitäen tietoa minun warjottomuudesta. Luultawasti oli hän, kullanhimon yllyttämänä, pyrkinyt palwelukseeni ja heti teettänyt raha-arkkuuni awaimen, joten hän oli rikkauden koonnut, jota hänen ei tarwinnut enää työllään ja toimellaan kartuttaa.

Kaiken tuon Bendel kertoi minulle kowasti itkiessään; ja sitten itki hän ilosta kun oli minua jälleen tawannut sekä siitä että oltuaan tietämättömissä minun olopaikasta hän nyt tapasi minun tyyneenä ja maltillisena.

Semmoiseksi oli näet epätoiwoni muodostunut. Näin surkeuteni jättiläisenä, muuttumattomana edessäni, olin sen tähden jo kaikki kyyneleeni hukannut eikä enää walitus pääsyt rinnastani. Kylmäkiskoisena ja wälinpitämättömänä waelsin tässä matoisessa maailmassa.

„Bendel," sanoin hänelle, „tiedät kohtaloni. Kowa rangaistus on tullut osakseni tekemäni rikoksen wuoksi. Sinä, wiaton mies, lakkaa jo olemasta towerini. Lähden jo tänä yönä pois matkoilleni, satuloitse ratsuni, lähden yksin, sinä jäät tänne, niin olen päättänyt. Arwattawasti täällä on moniaita kultaarkkuja; ne pidä omanasi. Aijon yksin lähteä maailmaan waeltamaan; waan jos jokunen iloinen päiwä ja onnellisempi aika kuin tämä nykyinen tulee osakseni, silloin muistan sinua, uskollista palwelijaani, jonka rinnalla olen monet kyyneleet itkenyt ja sydämmeni suruja ilmoittanut."

Hän kuuli käskyjäni allapäin, pahoilla mielin; hänen rukoukseensa, pyynnöilleen, neuwoilleen heittäysin kowakorwaisekst; itkussa silmin toi hän hewoseni.

Wielä kerran puristin sen kunnon palwelijan kättä, heittäysin hewosen selkään ja pimeän yön suojassa jätin hywästit sille paikalle, johon onneni oli hautautunut, siitä huoletonna mihin hewoseni oli wiepä minut; sillä minulla ei ollut tässä maailmassa enää mitään määrää, mitään toiwoa.

VIII.

Matkatowerikseni rupesi hetken päästä muuan jalkamies, joka, wähän matkaa hewoseni rinnalla käweltyään, pyysi saadakseen heittää takkinsa taakseni

hewoſen ſelkään, meillä kun oli ſama tie kulettawa. Pitemmittä puheitta ſuoſtuin. Hän kiitti ſiitä wähäſeſtä awusta, palkinnokſi alkoi kiittää hewoſtani hywäkſi muka, wieläpä ylistämään niitä onnelliſikſi, jotka owat rikkaita; lopulta rupeſi ikäänkuin itſekſeen pakiſemaan; muita kuulijoita ei ollut hänellä kuin minä yksin.

Hän ſelwittää alkoi ajatukſiaan tämän maailman olosta ja menosta, eikä aikaakaan, niin jo otti metafyſiikan käſikſi, jolta tieteenhaaralta waaditaan ſelwitystä kaikkiin arwoituksiin. Sitä kyſymystä, johon oli wastattawa, hän eſitti hywin ſelwästi ja ryhtyi ſitten ſiihen wastaamaankin.

Tiedät, ystäwäni, minun myöntäneen, filoſofein kirjoja koulusſa luettuani, että minulla ei ole enſinkään niitä lahjoja, joita pitää olla filoſoofeilla enkä ole heidän wirkaan ſotkeutunut; olen jättänyt monta aſiaa omaan rauhaanſa ja ajatellut, että ei niitä kaikkia maailman aſioita kuitenkaan pyſty ymmärtämään ja ſelwille ſaamaan; olen, neuwoſi mukaan, luottanut wain ſiihen terweeſeen järkeen, joka on kaikille ihmiſille yhteinen, ja koittanut kulkea omia teitäni, filoſoofeiſta wiiſi. Waan tämä puhelias mies, joka käweli hewoſeni rinnalla, näytti minuſta olewan warſin wiiſas ajattelija, hän oſaſi panna ſananſa taitawaſti wallan, rakenſi, niin ſanoakſeni, kauniin ja ſäännöllisen aaterakennuksen, jolla oli wankka kiwijalka ja joka nouſi ſiitä korkeakattoiſena ilmaan ja jalona kerraſſaan. Waan kuitenkin kaikitenkin puuttui ſiitä ſiſällistä ryh-

tiä eli juuri sitä, mitä olin kaiwannut eikä ollut minusta tuon matkatowerini aaterakennus kuin semmoinen taiteellisesti koottu taideteos, joka ainoastaan ulkonaisella siewyydellään ja säännöllisyydellään miellyttää katselijaa; waan mielelläni kuuntelin sitä kaunopuheliasta miestä, koska huomioni kääntyi mureistani ja kärsimyksistäni pois häneen.

Sitä tietä kulkiessamme alkoi päiwä sarastaa; hämmästyin, nähdessäni itäisellä taiwaanrannalla kirkkaita wärejä, jotka ennustiwat, että aurinko on kohtsiltään nousemassa, sillä ei ollut likitienoilla niin minkäännäköistä suojaa, ei kiweä, ei puuta eikä pensastakaan. Aamusilla warhain warjot owat pitkät ja komeat, kuten tietty. Ja olin matkatowerin seurassa, minä warjoton mies! Heitin silmäyksen siihen matkatoweriini ja hämmästyin yhä pahemmasti. — Hänhän olikin se harmajatukkinen mies.

Hän naurahti, nähdessään hämmästystäni, ja alkoi rupatella, ennenkuin ehdin wielä sanoa yhtään sanaa: „Älkäämme wielä kuitenkaan erotko toisistamme wähään aikaan, koskapa meillä on keskenäisiä etuja toistemme seurasta — ja niinhän on tapa maailmassa, että ollaan ystäwiä niin kauan kun on edut wielä yhteisiä — onhan tilaisuutta eroonkin joskus. Tämä tie, joka kulkee pitkin wuoren rinnettä, on kumminkin mukawin teidänkin kulkea; laaksoon teillä ei ole asiaa ja luonnollisesti te ette palaa ylösmäkeäkään enää. Tätä tietä minäkin kulen. — Huomaan, että käytte kalpeaksi ennenkuin aurinko on ehti-

nyt tulla näkywiinkään. Tahdonpa lainaksi antaa teille teidän warjonne siksi aikaa kuin tässä kahden waellamme, entäpä siedätte minut läheisyydessänne. Teillä ei ole tosin enää Bendel wieressänne. Waan minä tahdon halusta teitä palwella. Ette tosin rakasta minua, se on kylläkin ikäwä. Waan woittehan silti käyttää minua hywäksenne. Paholainen ei ole warsin niin musta miksi häntä maalataan. Eilen te suututitte minua, tosi se, waan tänään en enää huoli sitä muistaa, ja onhan teiltä aika kulunut hupaisemmasti tähänkin asti, sen myönnätte kai. — Ottakaahan koetteeksi warjonne käytäntöön taas."

Aurinko oli nousut, tiellä alkoi tulla ihmisiä wastaan; suostuin tarjoukseen, waikka wastenmielisesti. Hän laski hymyisuin warjoni maahan eikä aikaakaan, niin se oli jo hewoseni warjon wieressä ja juosta hölkytteli yhtä hilpeästi kuin sekin. Mieleni käwi hywin oudoksi. Maalaisia tuli wastaan, jotka kunnioittawaisesti nostiwat lakkinsa ja terwehtiwät arwokasta herrasmiestä muka. Ahnain silmin ja sykkiwin sydämmin katselin hewosen seläst sitä warjoa, joka ennen oli ollut minun, waan jonka nyt olin oudolta mieheltä, wieläpä wiholliseltani lainaksi saanut.

Harmaja mies huoletonna käweli wieressä, jopa hyrähteli muuatta lauluakin. Hän jalkasin, minä ratsun seläss — kiusaus oli liian suuri; äkkiä nykäsin suitsia ja kannustin hepoani, ajaen täyttä laukkaa toiselle tielle; waan warjoni ei seurannutkaan mukaani, se putosi näet tienhaarassa hewosen seläst ja jäi

odottamaan oikeata omistajaansa. Minun täytyi häpeisäni palata; se harmaja mies huoletonna käweli tiellä, hyrähtäen laulua loppuun ja sitten wasta alkoi pilkallisesti nauraa, nostaen warjon paikalleen takaisin ja neuwoen kuinka muka warjo wasta sitten pysyy siinä kuin minä tulen sen oikeaksi omistajaksi. „Minä pidän teitä warjosta kiinni," sanoi hän, „ettekä minusta erillenne pääse. Rikas mies, jommoinen te olette, tarwitsee warjoa, se on selwä sanomattakin. Olette wain moitittawa siitä, että tuota ette ole ennen oiwaltaneet."

Kulin eteenpäin sillä samalla tiellä; minulla oli kaikki tämän maailman mukawuudet, wieläpä sen kaikki loistotkin ja komeudet. Wapaasti ja keweästi saatoin kulkea, koskapa minulla oli warjo, jospa kohta lainattu; ja kaikkialla arwosteltiin minua niinkuin rikkaita arwostetaan. Waan sydämessäni oli kuolema asumassa. Kummallinen towerini, joka oli siihen määrään nöyrä olewinaan, että sanoi olewansa maailman rikkaimman miehen kelwoton palwelija, oli todellakin erinomaisen palwelewainen, mahdottoman taitawa ja näppärä, niinkuin tosiaankin pitää olla rikkaan miehen palwelija, mutta hän ei milloinkaan jättänyt minua yksikseni, aina wain oli wieressäni, hokien myötään, että minun pitäisi lopulta kumminkin suostua siihen kauppaan, jota hän oli esittänyt, jospa ei muunkaan tähden, niin kuitenkin päästäkseni hänestä erilleni. — Wihasin häntä, waan hän oli minulle waiwaksi sen ohessa. Toisinaan suorastaan pelkäsin häntä. Olin

joutunut hänestä riippuwaiseksi kerrassaan. Wietyään minut takaisin maailman prameuteen, jota olin pakoon mennyt, piti hän minut hallussaan. Minun täytyi kuulla hänen koreita puheitaan ja tunsin, että hän oli oikeassa. Onhan tosi, että rikkaalla pitää olla warjo ja että, jos halusin äweriäitten säätyyn kuulua, ei minulla kaiketikkaan muuta neuwoa ollut kuin suostuminen hänen tarjoukseen. Waan toiselta puolen oli minulle selwä, että en tahtonut mistään hinnasta, en, waikkapa warjoni takaisin saisin, myydä sieluani tuolle kawalalle miehelle. En tiennyt kuinka lopulta käwisi.

Istuimme kerran muutaman luolan suussa, jota muukalaiset käwiwät katsomassa ja joka oli wuorten wälissä jossain. Se oli hywin sywä, wettä pohjassa, niin sywä, että näytti siltä kun ei tapaisi pohjaa siihen heitetty kiwi; ja maan alta kuului kuin kosken kohina kaukaa. Harmaja mies minulle selitti, kauniisti puhuen, runollisella kielellä kuwaellen, mitä paljon minä, jos minulla wain olisi warjo, woisin matkaansaada tässä maailmassa muka. Käsiwarret polweni warassa kätkin kaswot käsiini ja kuuntelin sen kawalan wiettelijän puhetta ja olin kahdella päällä ketä enemmän tottelisin: kiusaajaako wai omantuntoni warottawaa ääntä. Tuo kaksimielisyys käwi lopulta sietämättömäksi ja ratkaisewa taistelu alkoi.

„Näyttää siltä, hywä herra, kuin olisitte unohtaneet, että olen tosin sallinut teidän muutamilla ehdoilla jäämään seuraani, waan että en ole missään suhteessa wapauttani luowuttanut teille.“ — „Jos

käskette, menen heti pois.“ Kuului siltä kuin uhkaukseni olisi ollut hänelle warsin mieluinen muka. En puhunut mitään. Hän ryhtyi heti käärimään kokoon warjoani. Kalpenin, waan en kieltänytkään. Oltiin warsin kauan ääneti. Hän ensinnä ryhtyi puheeseen: „Ette siedä minua, hywä herrani, wihaatte minua, tiedän sen; waan minkä wuoksi, sanokaahan! Siitäkö syystä, etta minua julkisella maantiellä ahdistitte ja minulta sitä linnunpesää ryöstitte? Wai siitäkö syystä, että te, sen jälkeen kuin haltuunne uskoin, rehellisyyteenne luottaen, warjonne, te warkaan tawoin koititte ryöstää sen minulta? Puolestani en wihaa teitä! On warsin luonnollista, että kaikin keinoin, kawaluudella, wäkiwallalla y. m. pidätte puolianne; ja se, että teillä on ankarat periaatteet ja ajattelette niinkuin rehellisten ihmisten tulee ajatella, näyttää minusta sangen wiattomalta harrastukselta, jota en ollenkaan wastusta enkä pahana pidä. — Asia on se, että minulla ei ole warsin niin ankaroita periaatteita; minä wain toimin niinkuin te ajattelette. Wai olenko minä teidän kurkkuunne tarttunut teiltä ryöstääkseni teidän kalliin sielunne, olenko, häh? Olenko minä yllyttänyt palwelijani teidän kimppuun ryöstämään teiltä sitä kukkaroa, minkä teille annoin, häh?“ En kyennyt siihen wastaamaan; hän puolestaan jatkoi puhettaan näinikään: „Hywä, hywä, ette siedä minua; tuotakin ymmärän wallan hywästi enkä sitä paheksi. Meidän täytyy erota, se on selwä, ja minusta tekin alatte olla sangen ikäwä. Jotta pääsisitte minun seu-

rastani, joka teitä hämettää, ottakaa warteen neuwoani: ostakaa minulta se warjonne, niin on wälimme selwä." — Osotin kukkaroani ja sanoin: „Tästä hinnasta". — „Eikä!" wastasi hän. — Huokailin ja lausuin: „Olen samaa mieltä kuin te. Erotkaamme toisistamme, älkääkä te enää asettuko tielleni tässä mailmassa, joka on tietääkseni tarpeeksi awara meille kummallekin." Hän naurahti ja wastasi: „Olkoon menneeksi, hywä herra, waan sitä ennen tahdon ilmoittaa teille millä keinoin woitte, jos haluatte nähdä nöyrintä palwelijaanne, palauttaa hänet: teidän ei tarwitse kuin kukkaroanne pudistaa jotta rahat heliseWät, niin kuulen kohta ja palajan luoksenne. Itsekukin tässä matoisessa maailmassa ajattelee omaa hyötyään; huomaatte, että minä katson teidänkin hyötyänne, sillä annan teille uuden lahjan. — Katsokaahan tätä kukkaroanne! — Waikka olisi koi syönyt warjonne mitättömäksi, tämä kukkaro kuitenkin olisi yhdistämässä meitä toisiimme. Kun teillä on kultarahani, niin teillä on minäkin, kohta tulen jahka minua huudatte, tiedättehän, että olen halukas palwelemaan ystäwiäni ja että warsinkin rikkaat owat suosiossani; olettehan itse sitä koke neet. — Waan ainoastaan warjoanne en anna teille takaisin kuin yhdellä ehdolla."

Wanhat tuttawani joutuiwat arwaamatta mieleeni. Kysäsin häneltä: „Kirjoittiko herra John nimensä tuon paperin alle?" — Hän naurahti. — „Ei ollut tarpeellistakaan pyytää niin hywää ystäwää kirjoittamaan nimeään." — „Missä hän on nykyään?

Jumalan tähden, minä tahdon tietää sen.“ Hän hitaasti pisti kätensä takin taskuun ja wetäsi siitä esille Tuomas Johnin, jolla kaswot olimat kalpeat ja huulet siniset kuin kuolleella ikään; häin tuskin sai hän sanotuksi tärkeät sanat: „Oikealla Jumalan tuomiolla on minua tuomittu. Oikealla Jumalan tuomiolla on minua kadotettu.“ Minua kauhistutti ja sukkelaan luolan kuiluun heittäen kukkaron rahoineen kultineen lausuin harmajalle miehelle wiimmeiset hywästit: „Wannotan sinua Jumalan nimessä, sinä hirwiö! mene tiehesi äläkä milloinkaan enää tule nähtäwäkseni!“ Hän nousi synkän näköisenä ja häwisi niitten kallioin wäliin, joitten keskellä oltiin.

IX.

Olin sinä warjotonna ja rahatonna; waan sydämmestäni oli ikäänkuin kiwi pudonnut, niin oli mieleni keweä ja hilpeä. Jos en olisi kadottanut lemmityäni taikka jos tuntoni ei olisi minua soimannut hänen menettämisestä, niin olisin woinut olla onnellinenkin — en wain wielä arwannut mihin toimeen minun oli tästä puoleen ryhtyminen. Hain taskuistani eikö löytyisi niistä kultarahoja joitakuita; luin niitä ja naurahdin. — Olin jättänyt hewoseni rawintolaan, minua häwetti palata sinne, täytyi ainakin wartoa päiwän laskua, se oli näet jotenkin korkealla

wielä. Heittäysin lähimpäin puitten siimekseen ja aloin nukkua.

Nukkuessani näin ihania unia; tiesi mitä utukuwia leijaili ilmassa. Miinalla, morsiamellani, oli kukkasia hiuksissaan, hänen käydessä ohitseni, ja hän hymyili ystäwällisesti minulle. Rehellisellä Bendelilläkin oli kukkasia ja ystäwällisesti terwehtien kulki hän ohi. Monta muutakin tuttua näin, wäen wilinässä sinuakin, Chamisso rakas. Päiwän walossa oli selwästi näkywissä kaikki, waan warjoa ei ollut yhtään; ja, ihme, pahalta tuo ei näyttänyt ... Kauniita kukkasia siinä oli näet ja iloisia, laulelewia, toisiaan rakastawia ihmisiä, jotka kulkiwat palmu-metsässä edes takaisin ... Eiwät nuo keweät olennot yhdessä kohti pyrkineet kauankaan enkä oikein selwille pääsnyt heistä; oli miten oli, tuo uni oli minusta mieluista ja sitä wain pelkäsin, että kesken heräisin; waan heräsin lopulta kumminkin, mutta ummistin silmäni wielä jotta nuo katoawat näyt jäisiwät mieleeni kutakuinkin kauan ...

Loin silmäni auki wihdoinkin, jolloin aurinko oli taiwaanrannalla wielä, waan itäisellä; olin näet nukkunut aamuun asti. Pidin sitä wiittauksena siihen, että minun ei ollut palajaminen enää rawintolaan. Eikähän se tawarani, mikä sinne oli jäänyt, isonarwoista ollut enkä sen menettämistä kowinkaan isona wahinkona pitänyt. Päätin lähteä jalkapatikassa muuatta maantietä kulkemaan wuoren rinnettä pitkin metsän läpi, sallimuksen huostaan jättäen matkan määrän. En

taaksen katsonut enkä aikonut Vendeliltä apua pyytää, waikka hän oli tarpeeksi rikas kyetäkseen auttamaan ja olisi warmaankin ollut siihen halukaskin. Tarkastelin hetkisen pukuani ja huomasin, että se ei ollut hywinkään komea. Jo Berliinissä oli minulla ollut tuo wanhanpuoleinen takki ylläni enkä osaa sanoa miten se oli joutunut päälleni tälle matkalle lähtiessäni. Lakki oli minulla päässä ja wanhat saappaat jalassa. Tukewan ryhmysauwan tein ennen lähtöäni.

Metsässä muuan wanha talonpoika tuli wastaan, ystäwällisesti terwehtien, eikä aikaakaan, niin jo alettiin niitä näitä jutella toisillemme. Niinkuin uteliailla matkailijoilla on tapana, aloin kysellä tietä, asukkaita, wuodentuloa ja muuta semmoista. Järkewästi ja puheliaasti hän wastasi kysymyksiini. Jouduimme muutaman joen rannalle, missä tulwa oli äskettäin puita kumoon kaatanut kummallakin puolella jokea. Minua hirwitti se suojaton, puuton paikka, ja laskin hänen kulkemaan edelläni. Waan tuo mies pahus rupesi, meidän tultuamme sille suojattomalle paikalle, missä päiwä paistoi kirkkahasti, kertomaan siitä äskeisestä tulwasta ja minkä suuren häwiön se oli aikaansaanut. Hänen kääntyessä puoleeni huomasi hän mikä minulta puuttui, säikähti kowasti ja sanoi kesken puhettaan: „Hywänen aika, eihän teillä ole warjoa!“ — „Ei ole, pahaksi onneksi ei ole!“ wastasin ja huokasin. „Minulla oli näet tuonnottain kowa tauti semmoinen, että lähti hiukset, katosi kynnet, wieläpä warjokin häwisi tielle tietämättömälle. Nähkää,

olen jo sikſikin ikämiehiä, että hiukſet kaswawat hitaanpuoliſesti ja harmajathan ne owatkin, eikä kynnetkään ole liika pitkiä enää, aiwan luonnollista on ſiis että warjokaan ei tule takaiſin kowin kiireesti." — „Wai warjoton mies! Jopa jotain!" wanha mies kummaeli, „ei warjoa yhtään, ſepä paha toſiaankin. Sepä oli hirweä tauti teillä, oli todestakin kowa tauti." Waan ei hän enää ſiitä tulwasta kertomustaan jatkamaan ruwennut, ei haluttanut häntä; enſimmäiſeſſä tienhaarasſa hän eroſi minusta, puhumatta ſanaakaan, hywästiäkään jättämättä. — Hywä mieleni oli mennyt ja aloin katkerasti itkeä.

Allapäin pahoilla mielin kulin eteenkäſin ja wältin wiſusti ihmiſiä. Metſisſä, ihmisten ilmoista kaukana, oleilin enimmäkſeen; päästäkſeni jonkun paikan poikki, missä päiwä paistoi, piti minun toiſinaan tuntikauſia odotella, kunnes ihmiſet oliwat ſieltä poistuneet, että ei wain kukaan näkiſi minua, warjotonta miestä. Hämärän tullen wasta uskalſin kyliä lähetä. Olin menoſſa muutamalle kaiwannolle, joka oli wuoristoſſa ſiellä päin ja joſſa kalliita metalleja maasta etſittiin; toiwoin näet, että noiſſa maanalaiſiſſa työpaikoiſſa työtä ſaiſin. Puhumattakaan ſiitä että olin ſikſi köyhä että minun täytyi raskasta työtä tehdä elatukſekſeni, olin niin alakuloiſena, että työ oli tarpeellinen karkoittamaan ſynkkiä ajatukſiani.

Nopeasti lyheni taiwal parina ſateiſena päiwänä, waan ſaappaani pohjat kuluiwat kowasti; niitä oli näet tehty Schlemihlin Pietaria, kreiwiä war-

ten eikä halpasta, köyhää työmiestä warten, joka jalkapatikassa kulki työnansiota hakemassa. Oli pakko ostaa tahi teettää uudet jalkineet. Huomisaamuna saawuin erääseen pieneen kaupunkiin, jossa oli markkinat parasta-aikaa. Muutamassa puodissa rupesin kauppaa hieromaan, siellä oli näet jalkineita monenlaisia kaupan. Olisin mielelläni ostanut ihka uudet saappaat, waan waikka ne hywät oliwat, oli ne korkealla hinnalla pilattu. Minulla ei ollut muu neuwona kuin ostaa wanhat, jo käytetyt, kuitenkin wielä eheät ja lujat saappaat. Muuan waaleatukkainen poika pahus ne saappaat antoi minulle hymyssä suin, maksettuani hinnan, ja toiwotti onnea matkalle. Heti panin saappaat jalkoihini ja aloin mennä kaupungin pohjois-portille päin, jatkaakseni matkaani.

Oli mielessäni se kaiwantotyöpaikka, jonne olin menossa, ja toiwoin tuohon työhön pääsewäni kukaties jo huomenna. Niitä asioita miettiessäni olin kukaties kaksisataa askelta astunut, niin huomasin, että olin eksynyt pois tieltä. Katsoessani näet ympärilleni, huomasin että olin joutunut metsään, missä kaswoi mahdottoman isoja petäjiä ja jossa ei ollut suinkaan kirwesmiestä koskaan käynyt. Wielä moniaita askeleita astuin eteenpäin, niin huomasin joutuneeni synkään korpeen, erämaahan, jossa ei näkynyt kuin jotenkin paljaita, paikoin sammaltuneita kallioita ja yltympäriinsä jäätä ja lunta, mihin silmä wain katsoi. Oli kowanlainen pakkanen mielestäni eikä aikaakaan, niin en enää metsää nähnytkään selkäni takaa. Astuin

siitä muutamia askeleita wielä, niin pakkanen oli käynyt yhä ankarammaksi; paitsi lunta ja jäätä en erottanut muuta kuin sumua ja punasta aurinkoa taiwaanrannalla. Oli sietämättömän kylmä enkä muuta neuwoa tiennyt kuin kiirehtiä eteenpäin, jolloin kuulin ikäänkuin kaukaisten koskien kohinaa ja nyt huomasin olewani ison meren rannalla, jossa jäitä ajelehti. Epäluku hylkeitä heittäysi jäätelein reunalta wähä wäliä mereen. Kulin rantaa pitkin, niin näin taas kallioita, maata, koiwu- ja mäntymetsiä. Moniaita minuutteja kulettuani, ilma muuttui hywin lämpimäksi ja seisoin jo keskellä hywästi wiljeltyjä riisipeltoja ja silkkiäispuita. Istahdin noitten puitten suojaan ja katselin kelloani; oli wain neljännestunti siitä kuin olin niiltä markkinoilta lähtenyt... Kuulin näkewäni unta ja purasin kieltäni jotta heräisin muka. Jo heräsinkin ... Ummistin silmäni ajatellakseni, miettiäkseni...

Korwiini soi nenä-ääniä, arwattawasti Kiinan kieltä puhuttiin, sillä kun katsahdin ylös, näin kahta kiinalaispukuun puettua miestä ja heillä oli senlaiset kaswot ja „winosilmät“ kuin kiinalaisilla ikään. He terwehtiwät ja kumartuiwat niinkuin siinä heidän maassa on tapana. Nousin ja astelin kaksi askelta taapäin. Waan nythän en enää noita kiinalaisia nähnytkään ja maakunta oli ykskaks ihan toisennäköiseksi muuttunut: riisipeltoja en enää nähnyt yhtään, ainoastaan puita, metsää. Katselin niitä kaswoja ja niitä puita, joitten keskellä olin, ja huomasin, että ne oliwat niitä samanlaisia, joita kaswaa kaakkoisessa

Aasiassa. Yritin muuatta puuta lähemmäs astua, astelinkin yhden askeleen ... paikalla oli kaikki muuttunut. Rupesin nyt astelemaan aiwan samalla lailla kuin rekryytit, joille opetetaan sotatemppuja, ja astelin hiljaa ja wakawasti. Ihmeellisesti muuttui kaikki ympärilläni joka askeleelta, yhä wain toisia maisemia, toisia niittyjä, toisia wuoria, toisia metsiä, toisia aroja, toisia hietikkoja. Ihme ja kumma! Nyt minulle selwisi, että olin seitsemän peninkulman saappaissa.

X.

Äänetönnä ja hartaana laskeusin polwilleni ja itkemään rupesin kiitollisuudesta ... sillä minulle selweni arwaamatta tulewaisuuteni. Jo aikusin ihmisten seurasta erilleen jouduttuani, annettiin minulle korwaukseksi luonto, johon aina olin ollut mieltynyt, minulle maapallo annettiin puutarhakseni, sen tutkiminen toimekseni ...

Kiirehdin heti pikaisella yleiskatsaukselta ottamaan haltuuni sitä laajaa tutkimuskenttääni ... Seisoin Tibetin ylängöillä ja aurinko, joka muutamia tuntia sitten oli noussut, täällä jo oli laskemassa; astelin Aasian poikki, idästä länteen, auringon kulkua seuraten, sen kanssa kilwan, ja menin Afrikaan. Uteliaana katsoin ympärilleni, kulkien ristin rastin.

Egyptin kautta kulkiessani ja niitä suunnattomia pyramiideja ja templejä katsellessani, huomasin erämaassa, lähellä sataporttista Theben kaupunkia, niitä luolia, joissa muinoin kristinuskoiset erakot asuskeliwat. Minulle selwisi heti, että tähän rupean asumaan, tässä on kotini . . . Walikoin joukosta wastaiseksi asunnokseni kaukaisimman luolan, joka sen ohessa oli warsin iso ja mukawa, senkin puolesta sopiwa, että shakaalit eiwät päässeet siihen, ja tuon jälkeen tartuin taas matkasauwaani.

Gibraltarin salmelta menin Afrikasta Euroopaan, ja katseltuani wiimemainitun maanosan etelän- ja pohjois-puoleisia maakuntia, kulin Pohjois-Jäämeren rantoja myöten Amerikaan ja Grönlantiin, juosta wiiletin Pohjois- ja Etelä-Amerikan läpi, waan koska oli Kap-Hornissa purewa pakkanen, palasin heti samaa tietä pohjoiseen käsin.

Oleilin Amerikassa kunnes itäisessä Aasiassa ehtisi päiwä nousta ja jatkoin matkaani lewättyäni wähän aikaa. Amerikan kautta kulkiessani astelin sillä wuoriharjalla, jossa on maapallomme korkeimmat huiput. Hitain askelin ja warowasti astelin toiselta huipulta toiselle, wälistä suitsuwain tuliwuorten, wälistä lumipeittoisten kukkulain yli, missä ilma oli niin ohut että oli waikea hengittää, saawuin Eliaksen-wuorelle ja hypähdin Beringin salmen poikki Aasiaan . . . Kulin pitkin itäisen Aasian rantoja, kaikkia sen lahtia ja niemiä kiertäen; tutkin näet tarkkaan mille saarelle minun oli mahdollinen päästä mille mahdoton. Malakan

niemen nokasta hyppähdin saappaineni Sumatran saarelle, sieltä Jawaan, Jawasta Baliin, Balista Lambokiin; koetin, jopa hengen kaupalla toisinaan, waikka aina turhaan, niitten pienten saarien ja kallioin yli, joita tässä meressä on epäluku, päästä Borneon saarelle ja muille Itä-Intian saariston maille. Istahdin lopulta monen turhan yrityksen perästä Lambokin ulommaisen niemen nokalle ja rupesin, kaswot wuoroin etelään wuoroin itään käsin, katkerasti itkemään, paholla mielin siitä että en kyennyt kaatamaan wankilani seinää ja että niin arwaamattani oli tie pystyyn nousut. En päässyt tutkimaan Australiaa, joka kuitenkin on aiwan wälttämätön asia, jos maapalloa oppia tuntemaan tahtoo eläimineen kaswineen kaikkineen, enkä myöskään Etelä-merta katsomaan eriskummallisine koralliriuttoineen; ja sillä lailla tietowarastoni jäi kuin jäikin kowin waillinaiseksi. Ah, Chamisso rakas, kuinka turhalta näyttää ihmisten waiwannäöt.

Useinkin, maapallon etelä-puoliskossa talwen ollessa kowimmillaan, lähdin Kap Hornista kulkemaan Van Diemeniin ja Australiaan käsin, jota taiwalta ei ollut kuin kaksisataa askelta kukaties, wieläpä paluusta wälinpitämättä ja jospa kohta olisin tuohon kehnoon maanosaan kuollutkin, ja koitin wäkisinkin päästä sinne läntistä tietä eteläisen-jäämeren yli, mikä oli kuin olikin warsin hurja yritys, ankaroihin pakkasiin ja meressä ajelehtiwiin jääteleihin nähden. Waan turha, wielä tänään en ole Australiassa käynyt ...

palata täytyi minun aina wain Lambokiin istumaan tuon saaren ulommaiselle niemennokalle ja itkusilmin katsomaan etelään ja itään käsin, pääsemättä tuota etemmä, aiwan kuin jos olisin ollut linnassa enkä olisi karkuun päässyt mitenkään, seinä kun waan aina oli wastassa.

Kawahdin seisoalleni ja sieltä lähdin wihowiimmeinkin paholla mielin; palasin Alasian sydänmaihin, mennä wiilletin tuon maanosan läpi, länteen käsin, kilpaa näet aamukoiton kanssa, ja saawuin wielä samana yönä Thebaisiin siihen luolaan, jonka olin asunnokseni omistanut ja missä eilis-päiwänä olin häthätää käynyt.

Kun olin hiukan lewännyt ja kun tiesin Euroopassa päiwän olewan, rupesin ensi huolekseni hankkimaan itselleni wälttämättömimmät tarpeeni ... Tarwitsin ensinnäkin jotain hillikettä; olin näet kokenut kuinka epämukawa oli ja peräti hankala, jos tahtoi likeltä katsoa esineitä, joka kerta saappaitten jalasta riisuminen. Tohwelit kun pistin jalkaani päällimmäisiksi, se tehosi; astelin silloin yhtä lyhyeillä askeleilla kuin muut kuolewaiset; hankinpa lopulta toisenkin tohweliparin, waralta näet sen, sillä joskus, kasweja tutkimassa kun olin, minulle tuli hoppu jalopeuroja, karhuja tahi muita petoja, wieläpä ihmisiäkin pakoon, jotta täytyi wiskata tohwelit pois, kerkiämättä kopata niitä käsiini mennessäni. Hywä oli minulla taskukello, jotta parempaa en kaiwannut suinkaan; ei puuttunut enää kuin sekstantti ja moniaita fysikallisia koneita sekä kirjoja.

Kaikkia noita esineitä hankkiakseni käwäsin, jospa kohta wähän pelonalaisena, Pariisissa ja Londoossa muutamia kertoja aikana semmoisena, jolloin oliwat nämät kaupungit sumussa, joten siis ei kukaan saattanut huomata, että olin warjoton mies. Kun oliwat jäännöksetkin siitä hiiden-kullasta menneet menoaan, ei minulla ollut muu neuwona, kuin tarjoominen Afrikan norsunluuta rahan sijasta, waan täytyi minun ymmärrettäwistä syistä joukosta walikoida kaikkein pienimmät norsunluut, jotta jaksaisin ne kantaa. Eikä aikaakaan, niin olin warustettu kaikella minkä suinkin tarwitsin, joten saatoin rennosti ryhtyä oppineen miehen ammattiin, silti olematta waltion tahi jonkun yliopiston palwelukseesa.

Kuleskelin maat ja mantereet ristin rastin, pitkin ja poikki, milloin olin mittaamassa wuoren kukkuloita korkeatko oliwat, milloin selkoa ottamassa lähteitten tahi ilman lämpömäärästä, milloin eläinten tapoja ja laatua tahi kaswikuntaa tutkimassa. Mennä wiiletin päiwäntasaajasta maannawoille, toisesta waltakunnasta toiseen, hawaintoja tehden ja niitä toisiinsa wertaillen. Afrikan kameelikurjen tahi Pohjanperien merilintujen munat sekä hedelmät, olletikkin palmujen ja banaanein hedelmät, oliwat minulla ruokana. En osaa sanoa että olisin ollut onnellinen, waan jostain onnen sijaisesta tupakin nauttiminen muka käwi; ja waikka tosin rakkaus ei tullut osakseni, ihmisten parissa koska en ollut, oli minulla towerina kuitenkin uskollinen willakoira, joka näet oli luolani wahtina

kotoa ollessani ja iloisesti juoksi luokseni kotiintullessani; siis kuitenkin saatoin niinkuin muutkin ihmiset tawallaan kokea, että en ollut warsin yksinäni maailmassa, oli toweri jokukaan, joka minua kaipasi. Eipä silti, jouduin wielä kerran minäkin ihmisten joukkoon.

XI.

Jäämeren rannikolla kulkiessani kerran, muutamanlaista lewää ja jäkälää kokoelemassa näet, joita kasweja wain siellä päin löytyy, hillikkeet ymmärrettäwästi saappaissani, tuli minua wastaan arwaamatta muutaman kiwen takaa iso jääkarhu. Hämmästyksissäni en muuta neuwoa tiennyt kuin heitin hädässäni pois tohwelit, ne kiiwaskulkuisten saappaani hillikkeet, ja yritin pakoon muutamalle saarelle, eikä sinne ollut mahdoton pääsö, koskapa oli rannan ja sen wälissä muuan kari, jolle toisella jalallani saatoin astua. Waan käwikin niin nolosti, että toisen jalan seisoessa karilla toinen, johon kiireessä oli tarttunut tohweli pahus, ei ylettynytkään saarelle asti, joten suistuin suin päin mereen.

Siitä kylmästä kylwystä päästyäni häin tuskin hengissä maihin, aloin juosta minkä kerkesin Libyan erämaahan, päiwäpaisteeseen näet kuiwumaan. Waan kohtapa siitä räikeästä päiwän paisteesta tuli liiankin

lämmin, jonka wuoksi mennä wiilletin Pohjan periłle takaisin! Hywin kiiwaasti koitin juosta hölkätä lännestä itään ja idästä länteen. Milloin oli päiwä, milloin yö, milloin kesä, milloin talwi.

Kuinka kauan sillä lailla kiersin maita mantereita en tiedä. Olin palawassa kuumeessa ja olin joutua tainnoksiin pelosta ja pahasta mielestä. Lopulta pahaksi onneksi, waromattomasti juostessani, astuin jonkun jalalle. Käwi kipeästi arwatenkin, sillä minua tuupattiin kylkeeni ja kaaduin pitkälleni . . .

Toinnuttuani taidottomasta tilastani, huomasin, että minut oli pantu mukawalle wuoteelle, joka oli isossa salissa ja jonka wieressä oli muitakin wuoteita, mikähän lasaretti lieneekään ollut. Joku istui sängyn pääpuolessa ja toiset ihmiset kulkiwat wuoteelta toiselle salin läpi. Minua sanottiin „numero kahdeksitoista," ja seinällä oli luettawana, ihmeekseni, muutamalla marmorisella taululla kulta-kirjaimilla kirjoitettuna nimeni: P i e t a r i S c h l e m i h l; en erehtynyt, aiwan selwästi oli siinä minun nimeni. Oli sillä taululla pari riwiä muitakin sanoja, mitä lienee ollutkaan, siitä en selwää saanut, sillä silmäni oliwat heikot . . .

Kuulin jotain puhuttawan, en tiedä mitä, waan sen kumminkin selwästi erottaa saatoin, että Pietari Schlemihl oli noitten sanojen joukossa. Wuoteeni ääreen tuli muuan ystäwällinen mies ja muuan kaunis rouwa, jolla oli musta hame yllään. Jotain tuttua heissä oli mielestäni, waan en jaksanut muistaa missä olin heitä nähnyt ja keitä he oliwat.

Taudistani toinnuin wähitellen ja aloin woimistua entiſelleni. Minua yhä ſanottiin „numero kahdekſitoista;“ ja numero kakſitoista oli heidän luullakſeen joku juutalainen, pitkäpartainen kun olin näet. Waan hoidettiin minua ſilti warſin hywin niinkuin muitakin ſairaita. Sitä eiwät huomanneet, että olin warjoton mies. Saappaani oliwat panneet tallelle johonkin, ja muunkin tawarani kaikki, mikä minulla oli matkaſſani; takaiſin ne kaluni luwattiin antaa kaikella kunnialla, jahka taudista paranen. Sitä laſarettia, jossa minua hoidettiin, ſanottiin Schlemihliumikſi; ja ne ſeinäſſä luettawat lauſeet, joiſſa oli joukossa minunkin nimeni, oli kehotus joka päiwä rukoilemaan ſen miehen puolesta, jonka nimeſſä tämä laſaretti oli rakennettu ja woimaſſa pidettiin. Se ystäwällinen mies, jonka olin nähnyt wuoteeni ääreſſä, oli entinen uskollinen palwelijani Bendel ja ſe mustapukuinen, kaunis rouwa entinen morſiameni Miina.

Schlemihliumin laſaretiſſa ei kukaan minua tuntenut. Sain lopulta kuulla, että tämä laſaretti oli Bendelin toimesta rakennettu hänen kotikaupunkiinſa niillä waroilla, joita oli hän aikanaan minulta ſaanut, ollesſaan palwelijanani; hän oli ſille nimen antanut ja hän oli wielä ſen eſimiehenäkin. Miina oli leski nykyään; Rascal oli näet jonkun rikosjutun kestäeſſä kuollut eikä häneltä jäänyt perintöä paljo laiſinkaan. Miinan wanhemmat oliwat hekin kuolleet; hurskas leski hän oli ja teki kaikenlaiſia laupeudentöitä.

Miina ja Bendel puhuiwat keskenään numero

kahdestatoista. „Minkätähden oleilettekaan tässä kaupungissa, jossa ilma on sikisikin kylmä ja epäterweellinen, jalo rouwa?“ Bendel kysyi. „Niinkö on kowa teillä kohtalo, että suorastaan kuolemaa haette?“ — „Ei wainkaan, herra Bendel, niistä nuoruuteni unelmista herättyäni, on minun hywä olla, en kuolemaa hae enkä pelkääkään. En ole paholla mielin menneitä aikoja ajatellessani enkä wastaisiakaan. Kaiketi tekin tunnette hiljaista onnea, te kun saatte nykyäänkin jollain tawalla isäntä wainajatanne ja ystäwäänne palwella?“ — „Kyllä, Jumalan kiitos, jalo rouwa. Ihmeelliset elämämme waiheet olleet owat, olemme maistaneet paljon makeata ja paljon karwastakin elämän täydestä pikarista. Nyt se on tyhjä; jotkut arwelewat kukaties, että kaikki on ollut wain kokeilua ja että kokemuksista wiisastuneina nyt wasta elämää alottamaan kykenemmekin. Toisten mielestä on alku todellakin jo ollut; ensimmäistä ilweilynäytöstä emme toiwo enää palaawaksi, waikka silti olemme muka hywillään että olemme sitä nähneet kumminkin. Muuten tuntuu minusta siltä kuin tätä nykyä sillä wanhalla ystäwällämme olisi parempi olla kuin siihen aikaan.“ — „Niin minunkin luullakseni“, se kaunis leskirouwa wastasi ja samassa meniwät wuoteeni siwu.

Tuo keskustelu jätti sywät jäljet mieleeni; waan olin kahdella päällä ilmoittaisinko kuka olin wai poistuisinko tuntemattomana ja outona. — Lopulta tein päätökseni. Pyysin paperia ja kynää sekä kirjoitin nämät sanat: „Teidänkin, wanhat ystäwäni, on tänään

parempi olla kuin siihen aikaan, ja jos kärsinkin, niin on se sowintona siitä mitä olen rikkonut."

- Koska mielessäni olin jo terwehtinyt, pyysin waatteeni ja tawarani. Tuotiinkin minulle kohta sen kaapin awain, joka oli wuoteeni wieressä, ja siellä oli aiwan oikein tallessa kaikki kaluni. Puin waatteeni päälle, heitin olalleni sen laukun, jossa suurekši ilokseni huomasin wielä olewan ne Jäämeren rannoilta löytämäni kaswit kaikki, pistin saappaat jalkaani ja panin tuon kirjoittamani paperin wuoteelleni — eikä aikaakaan, niin olin jo matkalla Egyptiin Thebaisin luolalle.

Pitkin Syyrian rannikkoa kulkiessani ja samaa tietä palatessani kuin jolla olin kulkenut wiime kerran kotoa lähtiessäni, tuli „Figaro" minua wastaan. Tuo koira raukkani oli luultawastikkin ikäwöinnyt minua, kauan oltuani poissa matkoilläni, ja lopulta juossut jälkeeni minua hakemaan. Seisahduin nähdessäni sitä uskollista toweriani ja kutsuin sitä luokseni. Se ilostui kowasti löytäessään isäntänsä ja ties kuinka monella tawalla se ilmaisi suurta riemuaan. Koppasin sen kainalooni, sillä se ei olisi jaksanut juosta rinnallani, ja kohtiaikoihin olimme kotona jälleen.

Asunnossani kaikki oli entisellään ja wähitellen, mikäli terweyteni palasi ja woimani uudistui, ryhdyin wanhoihin tapoihini ja toimiini. Kuitenkaan en Pohjan perillä muutamaan wuoteen käydä rohjennut sietämättömäin pakkasten wuoksi.

Samat toimet ja tawat on minulla wielä tä-

näänkin, Chamisso rakas. Saappaani eiwät ole kuluneet ensinkään, waikka minua siinä suhteessa wähän pelotti Tieckinksen kuuluſa kirja „Pollicillukſen ſankaritöistä.“ Saappaaſſani oli todellakin woima entiſelläänſ; minusta itſestäni on woima katoomaiſillaan. Kumminkin on minua lohduttamaſſa ſe ſeikka, että olen käyttänyt woimaani ja lahjojani hywään tarkoitukſeen eikä aiwan turha liene ollutkaan waiwannäköni. Olen oppinut perinpohjaiſemmin kuin kukaan muu ihminen tuntemaan maapalloa, ſen muotoa, ſen wuoria, ſen lämpöä, ſen muuttelewia ilmoja, ſen maneetilliſia ilmiöitä, ſen eläinkuntaa ja warſinkin ſen kaswikuntaa. Olen hawaintojani kertonut ja ſelwittänyt warſin tarkkaan moniaiſſa kirjoiſſani ſekä mielipiteitäni ja johtopäätökſiäni julki lauſunut. — Siſä-Afrikan ja pohjois-napaſeutujen ſekä ſiſä-Aaſian ja ſen itäiſten merenrantojen maantiedettä olen jotenkin tarkkaan ſelwittänyt ja ſuuresti rikaſtuttanut. Kaswitieteelliſiä, latinan kieliſiä teokſia olen julaiſſut uſeampia enkä ole ainoaſtaan woinut luetella uſeampia kaswilajeja kuin kukaan muu tiedemies, olen ſen ohessa ſelwittämään kyennyt miſſä niitä kaswaa ja järjeſtämään niitä luonnolliſiin ryhmiin. Paraſta-aikaa kirjoitan eläinkunnaſta muuatta kirjaa ja uutterasti puuhaankin, ſillä haluan ſaada jotain kunnollista toimeen. Toiwoakſeni ſe joutuu kohtſiltään Berliinin yliopiſton tarkaſtettawakſi.

Ja lopulta olen ſinua, Chamisſo rakas, pyytänyt pitämään huolta ſiitä että elämäkertani ei joudu

uneuksiin ja että, kun minä en ole eläwitten joukossa enää, siitä elämäkerrastani olisi ihmiskunnalle niin paljo hyötyä kuin suinkin. Ystäwäni hywä, jos ihmisten parissa wiihtyä haluat, arwosta enemmän warjoasi kuin rahojasi. Kunhan wain tahdot kuunnella omantuntosi ääntä ja sen neuwoja warteen ottaa, et kenenkään muun neuwoja kaipaakaan.

Sen pituinen se.

„Nuorten kirjastoa“ on tähän asti ilmaantunut:

I. Tee työtä uskollisesti, Jumala auttaa ihmeellisesti. Kertomus nuorisolle. Kirjoitti Frans Hoffmann. Hinta 1 mk.

II. Kehellisyys maan perii. Kertoi nuorille ystäwilleen Frans Hoffmann. Hinta 1 mk.

III. Uskollinen ja rohkea. Nuorisolle kirjoitti Frans Hoffmann. Hinta 1 mk.

IV. Kotka-Heikki. Nuorisolle kirjoitti Frans Hoffmann. Hinta 1 mk.

V. Amerikan rikkaan enon haussa. Nuorisoa warten. Mukaelma. Hinta 1 m. 25 p.

VI. Jugan aarre. Nuorisolle nousewalle saksaksi kirjoitti Frans Hoffmann. Hinta 1 m.

VII. Kunnon wäkeä. Nuorisolle nousewalle saksaksi kirjoitti Frans Hoffmann. Hinta 1 m.

VIII. Joka koman uskoo, se pehmeän löytää. Saksaksi nuorisolle kertonut Frans Hoffmann. Hinta 1 mk. 25 p.

IX. Aika on rahaa. Nuorisolle nousewalle saksaksi kirjoitti Frans Hoffmann. Hinta 1 mk. 25 p.

X. Weiskäjä-poika. Kuwaus menneiltä ajoilta. Englannin kielellä kirjoitti Austin Clare. Hinta 1 m. 75 p.

XI. Weljekset. Wanhan ewerstin koulumuistelmia. Saksaksi kirjoittanut Ernst von Wildenbruch. Kuwitettu. Hinta 75 p.

XII. Pietari Schlemihlin eriskummalliset elämänwaiheet. Kirjoittanut saksaksi Adalbert von Chamisso. Hinta 1 mk.

* * *

Nuorison kertomuksien pitää olla „oikein jännittäwiä“. Eikäpä muita nuoriso nousewa wiitsi lukeakaan kuin toisesta „odottamattomasta tapauksesta toiseen kiirehtiwää, wirkeää tarinaa. Hupaisinta on kun kirjan „sankari“ itse on nuori, niinkuin lukiakin, esim. joku köyhä, mutta kelpo poika, rehti ja reipas, jonka tielle nousee wastuksia ja waaroja, waan joista wastuksista hän — hywästä käytöksestään ja kunnollisuudestaan palkinnoksi tietenkin — ihmeellisesti ja arwaamatta selwiää, wieläpä nousee arwoonkin, rikkauteen ja kunniaan, itselleen iloksi ja lukijalle mielihywäksi.